

UNIVERZITET U SARAJEVU – FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

ZAVRŠNI RAD
Učešće roditelja u radu Waldorf vrtića

Mentor: Prof.ddr.Lidija Pehar

Student: Sedina Kubat

Mart,2024.

UNIVERSITY IN SARAJEVO – FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF PEDAGOGY

FINAL PAPER
Participations of parents in the work of the Waldorf Kindergarten

Mentor: prof.ddr. LidijaPehar

Student: Sedina Kubat

March,2024.

UČEŠĆERODITELJAURADUWALDORFVRTIĆAU SIEGENU	Error! Bookmark not defined.
ZAVRŠNI DIPLOMSKI RAD	Error! Bookmark not defined.
Sažetak	6
Abstract	7
1. UVOD.....	8
2. VRTIĆ“ZAUBERWALD”:KONCEPTIUNUTARNJEUREĐENJE	10
2.1. Vrtić „Zauberwald“ – o vrtiću	10
2.2. Grupe u vrtiću i njihov rad – pedagoški koncept	11
2.3. Značaj ranog razvoja u Waldorf pedagogiji.....	13
3. RUDOLFŠTAJNERINJEGOVOUČENJE	18
3.1. O Rudolf Štajneru	18
3.2. Štajnerova učenja	19
4. MOGUĆNOSTIKOJEVRTIĆZAUBERWALDPRUŽA	22
4.1. Obitelji i rad u vrtićima.....	22
4.2. Predškolski odgoj u Njemačkoj.....	23
4.3. Ustanove koje brinu o djeci u Njemačkoj	24
4.4. Saradnja porodice i ustanova	25
4.5. Obilježja partnerskog koncepta	27
4.6. Odgojna kultura	29
4.7. Prepreke o učešću roditelja u vrtiću	32
4.8. Značaj učešća roditelja u radu vrtića	34
4.9. Znanja roditelja o njihovoj djeci.....	38
4.10. Savremeni i tradicionalni oblici učešća roditelja u radu vrtića	39
5.METODOLOŠKIDIORADA	42
5.1.Ciljevi istraživanja.....	42
5.2.Zadaci istraživanja	42
5.3. Istraživačka pitanja	42
5.4.Metode istraživanja	43
5.5. Instrumenti i tehnike	45
5.6. Uzorak.....	45
Tabela1:Uzorakistraživanja.....	45
6.ANALIZAIINTERPRETACIJAREZULTATA	46
7. OBLICI UČEŠĆA RODITELJA U RADU VRTIĆA KOJI NISU PROPISANI PLANOMI PROGRAMOM	52
8.KAKO ODGAJATELJI POTPOMAŽU UČEŠĆERODITELJAURADU VRTIĆAISTAČESTOOTEŽAVASARADNJU.....	55
Tabela 2. Prikaz zaključaka kvalitativnog istraživanja	60
9.PRIJEDLOZI ZA UNAPRIJEĐENJE I POBOLJŠANJEKOMUNIKACIJEODSTRANE RODITELJA .	61
ZAKLJUČAK.....	63
PRILOZI.....	66
LITERATURA	67

Sažetak

Ovaj rad ima za cilj prikazati vrste učešća roditelja u radu predškolskih ustanova, mogućnosti za unaprijeđenje kao i prepreke koje stoje na tom putu. Prvi dio rada opisuje teorijska polazišta o važnosti uključenosti roditelja u vrtićki rad, kao i značaj ranog razvoja. S obzirom da je istraživanje sprovedeno u njemačkom vrtiću „Zauberwald“ koji radi po konceptu Waldorf pedagogije, na nekoliko stranica spomenute su osnovne odrednice Waldorf pedagogije, njenosnivač Rudolf Štajner, kao i svakodnevnica koja se kreira u Vrtiću. U drugom dijelu rada nalazi se korištena metodologija i interpretacija rezultata. Analizom Plana i programa Vrtića, zatim intervjuja koje je obavljeno sa roditeljima i odgajateljima, da se zaključiti da Vrtić „Zauberwald“ nudi sasvim dovoljno raznolikih vrsta, odnosno mogućnosti za učešće u radu svima koji to žele i smatraju važnim za cjelokupan razvoj svog djeteta. Većina ispitanih roditelja je zadovoljna onim što im se pruža na tom planu, mada kao osnovnu prepreku navode nepoznavanje ili nedovoljno poznavanje njemačkog jezika, što im često stvara teškoće pri uključivanju u rad. Drugi roditelji opet navode da bi se trebalo poraditi na vremenu u kojem se organizuje većina aktivnosti, jer često zbog radnog vremena ili drugih obaveza, ne mogu ispuniti očekivano. Što se odgajatelja tiče i njihove spremnosti na saradnju, uviđeno je da su jako motivisani i često nude razna rješenja kako bi se prevazišle mnoge prepreke koje ometaju saradnju.

Ključne riječi: Vrtić, Waldorf pedagogija, kultura, prepreke

Abstract

This paper aims to show the types of participation of parents in the work of preschool institutions, opportunities for improvement as well as obstacles that stand in the way. The first part of the paper describes theoretical starting points about the importance of parental involvement in kindergarten work, as well as the importance of early development. Given that the research was conducted in the German kindergarten "Zauberwald", which works according to the concept of Waldorf pedagogy, several pages mention the basic determinants of Waldorf pedagogy, its founder Rudolf Steiner, as well as everyday life that is created in the Kindergarten. In the second part of the paper there is a used methodology and interpretation of the results. By analyzing the Plan and Program of the Kindergarten, then the interviews that were conducted with parents and educators, to conclude that kindergarten "Zauberwald" offers quite enough diverse species, that is, opportunities to participate in the work to all who want and consider it important for the overall development of their child. Most of the parents surveyed are satisfied with what is provided to them in this regard, although as a basic obstacle they cite ignorance or insufficient knowledge of The German language, which often creates difficulties for them in getting involved in work. Others again state that the time in which most activities are organized should be worked on, because often due to working hours or other obligations, they can not meet the expected. As for educators and their willingness to cooperate, it is seen that they are very motivated and often offer various solutions to overcome many obstacles that hinder cooperation.

Keywords: Participation, Waldorf pedagogy, development, cooperation

1. UVOD

Tema koju sam odabrala za svoju master tezu je često tema koja se može naći u literaturi, raznim stručnim člancima, internet portalima i sl. Međutim, moj cilj je da putem kvalitativnog istraživanja, i iz „prve ruke“ zađem malo dublje u ovu problematiku, i pokušam s vama koji budu čitali ovaj rad, predložiti i približiti temu učešća roditelja u radu Vrtića, ukazati na važnost iste, pomoću istraživanja koje sam sprovela u ustanovi „Zauberwald“, koji radi po konceptu Waldorf pedagogije. Posebno pažnju mi je privukla ključna uloga roditelja u vrtićki odgoj djece, a što je jedna bitna odrednica Waldorf pedagogije.

Uspomenutoj pedagogiji, posebno pažnju se posvećuje odnosu na relaciju Roditelja i djeteta u vrtiću, što me svakodnevno fascinira i navodi na zaključak, da samo zajednički nastup roditelja i odgajatelja, kao i drugih bitnih čimbenika, jedno dijete može izrasti u stabilnu, moralnu osobu, koja razumije i prihvata svoju, ali i tuđu individualnost i posebnost. Prije nego sam se doselila u drugu državu i počela se navikavati, ali i učiti o potpuno drugačijem sistemu od onog u kojem sam odrasla, više puta sam bila zaposlena u vrtićima u Bosni i Hercegovini. Možda nekom drugom prilikom, pomoću komparativne metode, uspijem ustanoviti veze između ključnosti roditelja u vrtićki radu u Bosni i Hercegovini i istu ključnost u Waldorf vrtićima u Njemačkoj. Za sada, a na osnovu dosadašnjeg iskustva u radu u Njemačkoj, mogu samo reći da bi se mnoge prakse iz ovog područja mogle transformirati u Bosanskohercegovačkim vrtićima, što bi sigurna sam, donijelo pozitivne rezultate, kako za djecu, tako i za odgajatelje i roditelje. Ovim radom, cilj mi je prikazati postojeće oblike učešća roditelja u radu vrtića Zauberwald, koji radi po konceptu Waldorf pedagogije. Kako bih prikupila što više

informacija i dobila dublji uvidu odabranu problematiku, odlučila sam sprovesti kvalitativno istraživanje, koje će mi pomoći da dođem do svih načina na koji roditelji učestvuju u institucionalnom odgoju svojih djece, a sve u svrhu optimalnog psihofizičkog razvoja. „Suština kvalitativne metode ogleda se u činjenici da kvalitativna metoda pretpostavlja slijed intelektualnih operacija i tehničkih radnji, koje istraživač praktikuje, s ciljem spoznaje nekog problema ili društvene pojave s namjerom razumijevanja značenja te pojave za pojedince, grupe, kao i za samog istraživača, (Mesihovic, 2003:74).

Struktura ovog rada podijeljena je na dvije cjeline, od kojih prva sadrži teorijski prikaz, a drugi metodološki dio. Pored uvoda, teorijski dio ovog rada predstavlja prikaz osnovnih informacija o Waldorf pedagogiji, kao i konceptu vrtića u kojem vršim istraživanje, kako bi mogla bolje biti shvaćena specifičnost ove problematike. Moj fokus u teorijskom dijelu rada, pored Waldorf pedagogije i teorijskih polazišta o saradnji roditelja i odgajatelja, bio je i na značaju učešća roditelja u institucionalnom predškolskom odgoju, te savremenim i tradicionalnim oblicima učešća.

Drugi dio rada, fokusiran je na provedeno istraživanje, a u njemu su detaljno predstavljene sve relevantne aspekte metodologije provedenog istraživanja i interpretacije rezultata. Zadnji dio rada predstavlja zaključak u kojem iznosim ključne analize u skladu sa definiranim istraživačkim pitanjima. Manjak istraživanja, koja se sprovode izvan naše države Bosne i Hercegovine, bili su uzrok moje neznanstvene znatiželje i motivacije za istraživanje upravo ove problematike. Olakšavajuća okolnost bila mi je činjenica da predmet ovog istraživanja nalazi u pravom radnom mjestu, što mi je značajno olakšalo sprovođenje zadanih metoda.

2. VRTIĆ“ZAUBERWALD”:KONCEPTI UNUTARNJEURE ĐENJE

2.1. Vrtić „Zauberwald“ – o vrtiću

Vrtić „Zauberwald“ (njem. čarobna šuma), u kojem sam trenutno zaposlena, a i sprovodim istraživanje, nalazi se u gradu Siegen, u pokrajini Sjeverna Rajna Vestfalija. S nešto više od 100000 stanovnika, vrijedi i za univerzitetski grad.

Vrtić je dio udruženja „Christofferwerk“ koje datira već desetljećima i radi po konceptu Waldorfpedagogije. Pored menadžmenta, u vrtiću je zaposleno 15 stručnih lica, a s vremena na vrijeme, po potrebi se izmjenjuju istraživači i praktikanti. Oko stotinu djece trenutni su polaznici Vrtića, raspoređeni u pet odgojnih grupa. Svaka grupa raspolaže sa vlastitom prostorijom, kuhinjom, kupatilom, spavaonom, posebnom sobom za igru i kreativnost, te ostavom za rekvizite i opremu. Tri stručna lica, tj. odgojateljice raspoređene su u svakoj grupi, a uvijek jednolicno raduju od 7 do 17h, a ostala dva polara raduju i po odijeljenom vremenu. Grupama ispredvođeni su „Leitung“, tj. vođu koji osim administrativnih zadataka, sudjeluje i u zajedničkom radu i razmjeni ideja u timu odgojatelja, roditelja i terapeuta, preuzima tehničko i organizacijsko upravljanje grupom.

Osim što preuzima koncept Waldorf pedagogije, vrtić Zauberwald je kršćanski orijentisan, ali ne dominantan. Podržava se svako dijete bez obzira na njegovu nacionalnu ili vjersku pozadinu. Tome u prilog govori i

činjenica, da je hrana u kuhinji prilagođena vjerskom većinskom sastavu Vrtića, tj. djeci muslimanske vjeroispovijesti. Iako je vrtić kršćanski orjentisan, služi se isključivo halal hrana, tj. hrana pripremljena prema islamskim pravilima. U svim prostorijama Vrtića, pažnja je posvećena svijetloj, toploj i prijateljskoj atmosferi i materijala i pokretačkog dizajna. Sva namještaj je izrađena od drveta i prirodnih materijala, kako bi djeca mogla u okruženju koji daje osjećaj sigurnosti, postati kreativno i razviti se do svog maksimuma. Svaka grupa ima kuhinju, kako bi se svako jutro mogao pripremiti doručak skupasadjecom. Ovo je još jedan itekako bitan princip Waldorf pedagogije, jer djeca imaju priliku svakodnevno učiti o aktivnostima u porodici, te u vidjetinadjelu šta znači i iskusiti plod ove svograde. Djeca pomažu oguliti voće ili povrće, isjeći na manje komadiće, servirati u tanjire, stol pripremiti, podijeliti i scajgali i poslije sve pospremiti i posložiti u mašinu za suđe.

2.2. Grupe u vrtiću i njihov rad – pedagoški koncept

Svaka grupa raspolaže s aktkom za presvlačenje, gdje djeca imaju priliku oblačiti razne kostimeraznih društvenih zanimanja, poput kuhara, vatrogasca, doktora, poštara i sl., zatim kutak za kuhanje gdje je smještena dječija drvena kuhinja s razno likom kuhinjsko mo premom, te

„prodajni“ kutak u koji se nalaze mini jaturno drveno voće i povrće, te papirni dječiji novac. Pedagoški koncept Vrtića odvija se na sedam polja, koja obuhvataju : primjer i oponašanje, uspostavljen ritam, socijalne kompetencije, slobodna igra, jezik, euritmija, ishrana.

Primjer i oponašanje predstavlja jedno od osnovnih pedagoških načela koja djeci pomažu u imitativnom učenju kroz uzorno ponašanje odraslih.

Djeca od odraslih doživljavaju smislene i transparentne aktivnosti, te uče kako dananajboljin način ispoljesvojeemocije.

Upravo zbog toga, sa djecom u Waldorf vrtiću se obavljaju gotovo svi kućanski poslovi, od kuhanja, pospremanja, čišćenja, peglanja, pa čak i šivanje i pletenje u kojemu su uključeni djeca predškolske dobi.

Uspostavljanje ritma, kako stoji u Konceptu, je zajednička zadaća odgajatelja i roditelja. Aktivnosti koje se svakodnevno ponavljaju, u isto vrijeme i istim koracima, poput spavanja, doručka, ručka, igranja, pomažu djetetu da uspostavi svojkonačniritam, istvoriosjećajsigurnosti.

Učenje socijalnih vještina posebno je fokus svakodnevno u životu u Vrtiću. U zajednici sa ostalom djecom, u mješovitim grupama različite uzrasti, dnevna rutina nudi niz mogućnosti za stjecanje društvenih vještina. Odgajatelj suuovom slučaju veliki uzor, koji su ostavljaju pravila i pokazuju mogućnosti za rješavanje problema. Kada se dijete osjeća prihvaćeno u svojoj individualnosti, ono tada razvija osjećaj sigurnosti i samopoštovanja.

Slobodna igra je jedna od glavnih ponavljajućih aktivnosti u Vrtiću. Slobodnom igrom daje djetetu priliku da shvati i prihvati svakodnevna iskustva, kako pozitivna tako i negativna. Dječija osjetila se stimuliraju kroz igrane tane načine pokušavajući razumjeti svijet u kojem žive. Iz prakse moguće je da odgajatelj u Waldorf vrtiću ne osmišljava udjeću igru, osim u rijetkim aktivnostima, tipa prilikom obilježavanja rođendana. Djeci se ponude razni materijali a onda se dječijamašta “pusti namiru” kako bi svakodijete osmislilo igru zasebe.

Jezič je jedno od pedagoških područja koje se stimulira i razvija kroz muzičko, pjesničko i lutkarsko obrazovanje. Razgovarajući i pjevajući sa djecom svaki

dan, daje im se prilika upoznati se sazvukomirazolikošću jezika. Svako jutro prijedoručka, otpjevase u vodnapje smicazadobardan, zatim prije ručka, a onda pred samo spavanje i odmor. Tako se ponavlja svaki dan, s tim da teme pjesmica, priča, plesa, mijenja ju kroz godišnjadobai u ovisnosti od praznika koji se obilježavaju.

Euritmija- Euritmijske geste i pokreti pokušavaju izraziti samozvuki govor kroz pokrete tijela. Svako slovo i glas imaju svoju zasebnu gestu. Euritmijske predstave izvode se uz čitanje teksta i muziku i utišini. Sami euritmisti i isti čukak o euritmiji nije ples, već izraz “duhovnog ukretnij ljudskog tijela”. Dječava vrtiću Zauberwald imaju priliku svakog utorka, u jutarnjim satima da iskuse ovu predstavu, koja traje oko 20 minuta, skupa sa stručnjakom Waldorfpedagogije.

Ishrana djece je kako sam i na početku navela, jedna važna navika u Waldorf pedagogiji. Većina hrane koju djeca jedu je organskog porijekla i dolazi sa regionalnih farmi koje se bave organskim uzgojem voća i povrća, kao i iz raznih biomarketa. Svaki dan se priprema vegetarijanska hrana, a slatkiši se jako rijetko služe.

2.3. Značaj ranog razvoja u Waldorf pedagogiji

Kao odgajateljica, prvenstveno kao majka, svjesna sam koliko o kolina u kojoj djete bora vi utičena oblikovanjem struktura dječijeg mozga, scjelokupnom mrežom neuronainjihovim međusobnim vezama. Upravo zbog toga, iskustva koja steknemo u ranoj fazi odrastanja, se utiskuju duboko u mozak. Osjećaj sopstvene vrijednosti, ali i kvalitet svakog odnosa u koji ćemo stupiti u životu, počinje se graditi baš u ranim godinama.

Njemačka psihologinja i autorica mnogih knjiga, Štefani Štal, kojom govore upravno označavaju razvoj, ističe: „U međuvremenu je i neurobiološkim studijama dokazano, da deca koja su prvih godina života doživljavala veliki stres, recimo zbog toga što se premanjim apostupalobez ljubavi, celog života luče više hormona stresa. To ih i kao odrasle čini veoma podložnim stresu: jače i osjetljivije reaguju na sve faktore stresa, pa im je moguće da podnesu manje psihičke opterećenja od ljudi za čije je detinjstvo bila karakteristična velika sigurnost i zaštićenost.“ (Stal, 2019)

Sasvim je jasno, uzimajući u obzir samobrojnost literature o ranom razvoju, da se danas mnogo više pridaje značaj, tom laički rečeno, temelju ljudskog života. Međutim, nije tako davno bio period, kada je osnovni graditelj biladane hrane, obuku i pošaljite u školu. Na žalost, i dalje možemo vidjeti takve primjere, ali to je nekada drugo tema. Kao davećin roditeljani je padala pamet da se posebno i sa velikom pažnjom i ljubavlju bave razvojem djeteta. To su obično prepuštali institucijama, za koje su matram danisu mogli i nemogu, pružiti dovoljno posvećenost svakoj individui. Da ne bude sve tako crno, ipak na jednoj stvari, mogu slobodno pozavidjeti prošlim generacijama, a to je njihova cjelodnevna igra i uživanje u djetinjstvu. Danas smo otišli u drugu krajnost. Od roditelja se očekuje da šestogodišnjaci već budu pripremljeni za školu, a u mnogim vrtićima imaju intenzivnu pripremu budućih prvaka, čime djeca praktično ne preostaju vremena za igranje. I kao rezultat, kada ti rani dani počnu, umjesto zadatka da djecu nauče računanju i čitanju, nastavnici dobijaju zadatak, koji iziskuje daleko veći trud: da kod djece stvore naviku da toradesa interesovanjem. (Maljceva, 2019)

Upravo zbog te problematike, moje interesovanje je privukla Waldorf pedagogija, koja posvećuje pažnju kvalitativnom nivou odgoja i otkrivanam kako i čemu tačno trebamo djecu naučiti. Od mnogobrojnih definicija, koje sam pronašla istražujući literaturu, najviše me se dojmila ona koja kaže, da Waldorfska pedagogija nije nikakav alternativni odgojni sistem, već najpotpuniji, holistički pristup vaspitanju djece i omladine (Štajner, 2017).

Osim Rudolfa Štajnera, utemeljivača Waldorf pedagogije, u 19. i 20. stoljeću u Europi i Americi javljaju se i drugi koncepti u cilju radikalnog preispitivanja tada postojećih odgojno-obrazovnih sistema. Među prvim reformatorima, začetnicima takvih koncepcija, bili su Maria Montessori, Celestin Freinet, Loris Malaguzzi i dr. Navedeni reformatori imali su zajedničku ideju, u kojoj najviše gledaju kao na individuu sa svim njenim sposobnostima, mogućnostima i interesima. Osim toga, naglašavali su važnost odgoja bliskog prirodi i što je najvažnije, potrebama djeteta. Dijete u Waldorf pedagogiji se posmatra kao cjelovito biće, te na osnovu toga mu se i pristupa usamom odgoju. Ne obraćajući se samo dječijem intelektu, Waldorf koncept obraća pažnju na dječije osjećaje i kroz svoje metode nastoji osnažiti dječiju volju i interese.

Waldorfska pedagogija proizlazi iz antropozofske nauke, a sukladno tome dijete se promatra kao slobodno tročlan biće koje se sastoji od tijela, duše i duha. Kao takva ona bit će balansirana između odgoja prema slobodi, odnosno promicati pravopojedinca da postane i razvije sve ono što je kao pojedinac sa sobom donio na Zemlju. (Štajner, 2008)

Ovaj pedagoški koncept posvećuje posebnu pažnju dječijem ranom razvoju, te ima za cilj dati djetetu slobodu u odgoju, razvijati njegove

misaone sposobnosti, praktične i radne aktivnosti, te poticati dječiju kreativnost i maštovitost. Ovome svakodnevno kroz posao svjedočim i tvrdim da se podjednako posvećuje pažnja idječijem tijelu, duhu i duši, očemu je upravo osnivač ove pedagogije pisao. Više o tome pisat ću u sljedećem podnaslovu.

Rudolf Štajner razdoblje od rođenja do 7. godine naziva razdobljem „oponašanja“. Ovisno o tome šta se događa i kako se odrasli ponašaju u dječijem prisustvu, dijete usvaja reakcije, navike i ponašanja, koje ostaju za bilježenje tokom čitavog njegovog života. Otkođer usvojim predavanjima navodi: „*Sasvim malo dijete možemo odgajati, samo tako da u njegovoj okolini izazovemo neaktivnost i procese koje ono treba oponašati, tako da ojača duh, dušu i tijelo. Jer ono što se ne usadi ne samo u njegov duh i njegovu dušu, nego i u njegovo tijelo, kako organi iznutra jačaju, tako i konstitucija ostane za čitav život. Kako se oponašam prema četverogodišnjem djetetu, to ostavlja tragove donjegove šezdesetogodi ne života, tako da to dijete naše ponašanje osjeća unajkasnijoj životnoj dobikaosvoju sudbinu*“ (Štajner, 1995)

Prema ovom konceptu, čak je i okolina djeteta u kojoj boravi jako važna za njegov razvoj, tako da zidovi Vrtića u kojem provodim istraživanje su obojeni bojom breskve, opuštajućom nježnom bojom, a namještaj je napravljen od drveta. Svi materijali sa kojima djeca rukuju su prirodnog porijekla, ili su pak nedovršeni kako bi djeca mogla poticati svoja mašta u originalnosti i kreativnosti. Osjetilima se trebaju svakodnevno razvijati i hraniti, ali u savremenom svijetu odnosno institucijama u kojima djeca borave, često se serviraju gotovi materijali, industrijski napravljene igračke, kojene ostavljaju puno mjesta djeci za razvoj kreativnosti. Vrtićka grupa u kojoj radim, raspolaze samnoštvom prirodnih materijala kao što su vuna, kamenčići, školjke, drvo, kora, plodovi, žitarice, glina, pa čak i zemlja. U skladu sa godišnjim dobima, uzimamo od prirode ono što nam nudi

idajemo djeci na raspolaganje. Svi odgajatelji u Waldorf vrtiću svjesni su da je igra spontana aktivnost koja dijete veseli i opusta.

Koliko je orjentirana na zdrav djetetov razvoj, govori i činjenica da se u vrtiću Zauberwald služi isključivo hrana organskog porijekla, koja je u Njemačkoj poprilično skupa a slatkiši ne dolaze u obzir, osim tokom rođendanskih proslava i to u jako malim količinama.

Kako ne bih puno odmakla od teme, odnosno predmeta mog istraživanja, pojasnit ću još u sljedećem poglavlju, pogled Rudolf Štajnera na razvoj djeteta u ranoj fazi. Sve ovo o čemu pišem je preduslov da se shvati koliko je bitno učešće roditelja u radu samog Vrtića, jer usklađenost roditelja i odgajatelja, te njihova česta prisutnost u vrtiću, zaista djetetu daje osjećaj sigurnosti, tako da mogu često vidjeti, sad već odrasle ljude koji su pohađali vrtić Zauberwald, ako jise rado vraćaju sa roditeljima u posjetu i neformalnom razgovoru sa odgajateljicama, želeći time odati zahvalnost, ali se prisjetiti najljepšeg doba, djetinjstva.

3. RUDOLFŠTAJNERINJEGOVOUČENJE

3.1. O Rudolf Štajneru

Rudolf Štajner (Rudolf Steiner) rodio se 27. februara 1861. godine u današnjoj Hrvatskoj, u Donjem Kraljevcu. Izvori navode da je još za vrijeme svog djetinjstva bio dijete izrazite senzibiliteta i duhovnosti. Naučno je dosta doprinijeo u raznim oblastima poput pedagogije, filozofije, antropozofije, biološko-dinamičke poljoprivrede, umjetnosti, arhitekture. Iako je Štajner zbog poslovnih obaveza svog oca, morao napustiti Hrvatsku i preseliti se u Beč, ipak rodno mjesto, navodi Vudragu svom završnom radu (2019), ostavilo je dubok trag u Rudolfovo svijesti, te je obilježilo njegovo kasnije djelovanje. Tokom njegova školovanja, pokazivao je najviše zanimanja za prirodne nauke, a pritom je najviše volio matematiku i nacrtanu geometriju prema kojoj je već i od prije naginjao, te je to bila njegova prva ljubav. Ponukan iskustvima iznanju koje je stekao tijekom svoga srednjoškolskog školovanja, počela su se u njemu razvijati pitanja o tome što se događa u prirodi. Shvaćao je da prvo mora upoznati temelje prirode kako bi dobio polazište za istraživanje duhovnog svijeta. Osjećao je da je tjelesno neodvojivo od duhovnog. Sa svojih tek petnaest godina, Štajner je počeo proučavati filozofska djela od kojih je značajno mjesto zauzelo Kantovo

djelo 'Kritika čistog uma'. Njegovo zanimanje za filozofskadjela je raslo, pa je počeo proučavati filozofiju, logiku, psihologiju i ostala djela kojaje mogaopribaviti.

Za Rudolfa Štajnera veže se jedna priča, koja me posebno zainteresirala, a koja može objasnitisav njegov koncept koji je ostavio u nasljedstvo budućim generacijama. Naime, on je u jednomperiodu svog života počeo raditi u imućnoj Bečkoj porodici, kao kućni učitelj. Njegov posao jebio, pripremiti njihovo troje djece za školu, a među njima i malog Otta, koji je u mnogimstvarima zaostajao od svojih vršnjaka, te je bio etiketiran kao tjelesno i duševno zaostalo dijete.Međutim,Štajnerjeudječakuvidioneto što druginisumogli,pačakninjegovi roditelji.DječakOtto je kroz rad sa Štajnerom postigao svoj puni potencijal, nadoknadio znanje svojih vršnjaka,te je na kraju postao doktor. Štajner je duboko vjerovao da mu je to iskustvo donijelo spoznaje očovjekovu tjelesnom i duhovnom razvitku te mu otvorilo vrata za bavljenje pedagogijom(Bakota,2007).

Rudolf Štajner u svojim obraćanjima navodi da se čovjek sastoji od tri segmenta. To su tijelo,duša i duh. Po njegovom učenju, kada dijete dodiruje neki predmet, kroz njega prolaze sveobavijesti koje mu šalju njegova osjetila o tom predmetu. Ne radi se samo o dodiru, veći oslušanju, gledanju, mirisanju. . Zatim se pojavljuju utisci koje ti predmeti bude u čovjeku i nakraju spoznaja o tome za što te predmete može koristiti. Tročlanost se provlači kroz sva ljudskapodručjai djelovanja patakoi krozodgoj djeteta.

3.2. Štajnerova učenja

U svojim učenjima, Štajner piše dosta i o dječijim temperamentima, ukazuje na njihovu važnostiposvećuje im mnogo pažnje.Vrlo je važno

da odgajatelj spozna tajne koje svaki temperament nosi u sebi jer tek tada
 može djelotvorno primijeniti naučeno u odgoju djece. U jednoj vrtićkoj
 grupi nalazimo npr. dostarazličiti temperamenata i nemoguće je primijeniti
 jednu metodu odgajanja na svakodijete. Kroz praksu sam ustanovila da je to
 zaista tako, a i to, da zaista svaki temperament krije u sebi svoju posebnost
 koju jedan odgajatelj mora prepoznati i njegovati je, te dovesti do punog
 potencijala. U odgoju i obrazovanju djece, Štajner navodi kako je vrlo bitno
 polaziti i odgoj temeljiti na onome što dijete samoposebi ima, a ne na onome
 što nema. Drugim riječima; „Netrebamo se pitati : Što sangviničnom djetetu
 nedostaje? – Već trebamo pitati: Što u pravilu sangviničnog djeteta ima?“
 (Štajner, 2008) . Ono što je Štajner htio reći je to da odgoj, kod npr.
 sangviničnog djeteta, treba upravo graditi na njegovoj prirodi, odnosno na
 pokretljivosti njegova astralnog tijela. Isto vrijedi i za bilo koji drugi
 temperament. Dakle, najvažnije načelo u waldorfskoj pedagogiji je ne
 djelovati protiv temperamentaveć sukladnošnjima, a dovođeć ih u skladan
 odnos. Svakodijete je individuazasebe, pa tako i temperament koji počinje
 prevladavati u djetetu. Flegmatičnom djetetu treba pružiti mir i spokoj,
 koleričnom djetetu snagu, sangviničnom djetetu promjenu, a melankoličnom
 materijalipredmetekojigapotičunarazmišljanje (Seitzi Hall wachs, 1996).

Od ključne je važnosti da se djetetu dopusti da se razvije u ono što je za
 njegovu

najvišudobrobit, a odgajatelj sunjegoviduhovnipomagačikojićedijeteusmjer
 itinapraviputspoznaje i istine. Pedagogija Rudolfa Štajnera, danas je
 međunarodno priznata pedagogija, te u Svijetu djeluje preko 2000
 waldorfskih vrtića, više od 1500 škola, te nekoliko stotina obrazovnih
 centara, instituta i sveučilišta, koja provode edukacije s područja

waldorfske pedagogije i taj je broj
ustalnom porastu, a to me zasigurno doprinosi sve veća
aktualnost waldorfske pedagogije i njen provjerenakvaliteta.

4. MOGUĆNOSTI KOJE VRTIĆ ZAUBERWALD PRUŽA RODITELJIMA

4.1. Obitelji i rad u vrtićima

Naprvi pogled čine, kako piše prof. dr. Adila Pašalić-

Kreso daje pojam obitelji/porodice toliko jasan da ga ne treba ni definirati. Ona smatra da je najispravnije definirati obitelj kao najbliži krug ljudi koji se nalazi u neposrednom dječijem psihosocijalnom okruženju. To se može odnositi na domaćinstvo u kojem dijete živi, ali i na druge pojedince izvan domaćinstva koji igraju važnu ulogu u dječijem životu. (Pašalić-Kreso, 2012)

Vrste obitelji koje učestvuju u radu Vrtića, kreću se od samohranih roditelja, mješovitih obitelji tzv. Patchwork porodice i klasičnih obitelji sa ocem i majkom. Ekonomska situacija roditelja je, kako stoji u konceptu Vrtića, vrlo različita i mnogo porodica ovisi o finansijskoj potpori Države. Neke porodice također trebaju socijalno-pedagošku ili socijalno-edukativnu podršku. U saradnji sa mnogim institucijama za brigu i zaštitu porodice, roditelji čija djeca po hađaju vrtić Zaubewald imaju pravo na potpuno besplatno učešće na:

- Jezički i integracijski kurs
- Učenje jezika putem igre u Caritasu Siegen
- Savjeti o obrazovnim pitanjima za dobrobit djece, koji se dobivaju od pedagoško-psiholoških stručnjaka, u posebno zakazanom terminu
- Tematske večernje događanja na kojima prisustvuju i višeroditelji
- Popodne za oca i dijete, na koje se sprovode posebno osmišljene aktivnosti u cilju jačanja veze između oca i djeteta

- Razne igre i kreativne ponude
- Kurs Waldorf pedagogije
- Razne ponude za roditelje djece ispod 3 godine

Još jedna bitna stvar koju ovdje želim spomeniti je ta, da ured za socijalnu skrb može snositi kompletne troškove ili dio troškova za pohađanje Vrtića, ukoliko roditelji ispunjavaju uslove zato. To je jedna još olakšavajuća okolnost za roditelje ili osobe koje se brinu o djetetu, jer visina troškova vrtića

Zauberwald je poprilično veći od ostalih gradskih vrtića. U razgovoru sa radnim kolegicama, saznala sam da su prije 10-tak i više godina ovaj Vrtić pohađala samodjeca roditelja čiji su mjesečni prihodi bili viši od prosječnih. Danas, pak nije tako, zbog sve većeg priliva migrantskih porodica, tako da svako dijete, bez obzira na socijalno-ekonomsku situaciju roditelja, može pohađati vrtić Zauberwald.

4.2. Predškolski odgoj u Njemačkoj

U prvom dijelu ovog rada, pisala sam o Waldorf pedagogiji, njenom začetniku Rudolfu Štajneru, te ukratko o konceptu kojeg sprovodi vrtić Zauberwald. Također, istakla sam kakve to sve mogućnosti imaju roditelji odnosno kakvu podršku im Vrtić kao odgojna ustanova pruža. Sada želim ukratko spomenuti institucionalnom odgoju djece, kako bi cilj moje teme bio što jasniji.

“Njemačka je zemlja koja izrazito skrbi o djeci, a posebno djeci sa poteškoćama. Djecasu uvijek u središtu, a ako imate djecu predškolske dobi, možete biti sigurni da su u kvalitetnim i stručnim rukama, bilo da su u jaslicama, vrtiću ili produženom boravku” – glasi rečenica koju pronađoh na jednom portalu, istražujući online putem o ovoj problematici.

(<https://www.idemousvijet.com/2017/05/01/predskolski-i-izvanskolski-odgoj/>). Zaista, na osnovu dosadašnjeg iskustva, kako sa svojom vlastitom djecom i njihovom institucionalnom skrbi, tako i na osnovu radnog iskustva kojeg sam stekla, mogu slobodno složiti sa prethodno citiranom recenicom. Za rad u vrtićima, neophodno je da zaposleni kušaju svoje snage, a tu se prijevaga misli na obrazovanje.)

4.3. Ustanove koje brinu o djeci u Njemačkoj

Postoji različite vrste predškolskih ustanova u Njemačkoj, koje nose različite nazive u odnosu na dob djece koju ih pohađaju. Ustanove koje brinu o djeci su podijeljene u sljedeće kategorije:

- **Krippe ili Krabbelstube**, vrtić za djecu od 0 do 3 godine
- **Kindergarten**, vrtić za djecu od 3-6 godina. Krajem boravka u Kindergartenu, djeca se posebnim programima pripremaju za školu
- **Kindertagespflege**, dnevni boravak za djecu, u kojem certificirana "Kindertagesmutter" ili "Kindertagesvater" (dnevna majka ili dnevni tata) vode brigu o djeci. Ovakva vrsta „institucije“ može biti i u privatnom stanu ili kući, s tim da su ispunjeni pedagoški uslovi za rad. U grupine smije biti više od petoro djece.
- **Poslovnivrtić**, neke kompanije nude uslugu privatnog vrtića za djecu svojih zaposlenika.

Nositelji ustanova određuju pedagoški pravac i sve detalje poslovanja. Nositelji ustanova za brigu o djeci u Njemačkoj mogu biti javni ili privatni odnosno slobodni. 33% vrtića u Njemačkoj su u vlasništvu grada ili općine. Javni vrtići i ustanove u Njemačkoj nemaju definiran pedagoški

pravac nego se trude pokriti jako široki spektar tema i ponuda. U mnogim gradovima, javni vrtići su besplatni ili ih roditelji dijelom sufinanciraju, ovisno

oprimanjima roditelja. Više od 60% ustanova skrbi djece u Njemačkoj su u vlasništvu tzv. "slobodnih" nositelja. To mogu biti crkve, udruge, poduzeća, privatni vlasnici, roditeljske inicijative itd. (<https://derneuesvabo.de/2021/05/11/djeca-je-ustanove-i-vrtic-u-njemackoj-sto-i-kako-izabrati/>)

Veliki broj vrtića u Njemačkoj je u vlasništvu crkve. Katolički i evangelistički vrtići su, jako vezani uz župu i cijelu crkvenu zajednicu. Kroz to, djeca sudjeluju i na svetim misama i u crkvenim događajima. Crkveni vrtići promiču katoličke vrijednosti i djeca katolika imaju prednost pri upisu, mada biti vjernik ili član Crkve, nije uslov da bi dobili mjesto. Tipični primjeri udruženja kao nosioci vrtića u Njemačkoj su Caritas, Crveni Križ, Diakonie, zaklade i sl. Obično su to dobrotvorna udruženja. Pedagoški pravac u ovim ustanovama temeljen na religiji, negonaetičkim vrijednostima i pravdi i jednakosti. Vrtić Zauberwald je dio udruženja Christofferwerk, koje datira na prostoru Njemačke već desetljećima. Činjenica je da mnogi gradovi u Njemačkoj sanedostatak mjesta u vrtićima. Zbog toga se roditelji mogu udružiti i osnovati vlastiti vrtić. Roditelji se sami brinu o financijama, osoblju i pedagoškom programu. Budući da je vođenje vrtića skup o, gradovi inače često financijski podržavaju ove ustanove. Nije neobično da se roditelji-osnivači zaposle, „svom vrtiću“.

4.4. Saradnja porodice i ustanova

Ciljevi i zadaci odgojnih ustanova ne bi se trebali razlikovati od ciljeva i zadataka roditeljstva. Odgojna ustanova, u ovom slučaju vrtić, baš kao

iroditelji, trebaju brinuti o očuvanju dječijeg zdravlja, razvoju emocionalne stabilnosti, samostalnosti, pozitivne slike o sebi, socijalne interakcije, komunikacije, slobodnog izražavanja, radoznalosti, te kreativnih i intelektualnih sposobnosti. Kvalitetna saradnja između ove dvije bitne karike u dječijem odgoju, itekako je potrebna i poželjna. Na našim prostorima svedo

50-tih godina prošlog stoljeća predškolske odgojno-obrazovne ustanove imale su isključivo socijalnu, zaštitnu i zdravstvenu ulogu. Tada se otvaraju prvi dječiji vrtići i čuvališta. Svoj prvi vrtić pod nazivom "Čika Jova Zmaj" Sarajevo dobija krajem oktobra 1945. godine, vrlo brzo nakon oslobođenja grada.

Suradnja između vrtića i roditelja nije postojala, upravo jer se smatralo da roditelji i odgojno-obrazovna institucija imaju podijeljene uloge i odgovornosti. Već u drugoj polovici 70-tih godina vrtići svoja vrata otvaraju prema potrebama i mogućnostima roditelja. Na našim prostorima odnos porodice i predškolske ustanove se posmatra kao dinamičan proces, koji je doživljavao mnoge transformacije, prateći razvoj društva i promene u njemu. Do danas je pređen put od principa isključivanja roditelja u formi koju je ustanova unapred propisivala do trenutno aktuelnog principa uključivanja roditelja kao značajne komponente vaspitno-obrazovnog sistema (Jelić sar. 2018). Također, dolazi se do novih spoznaja o djeci predškolske dobi te se one u nastavju u Program. O roditelji i suradnji sa roditeljima ne govori se posebno, međutim ona se iščitava u načelima rada u odgojno-obrazovnim područjima. Prema humanističkom i orijentiranom odgojnoj koncepciji u kurikulumu "dječiji vrtić je mjesto življenja, igre i učenja djece i odraslih i treba biti otvoren i odgovarati na potrebe djece, roditelja, kulturne i društvene sredine u kojoj djeluje. (Miljak, 1996)

Međunarodna Konvencija o pravima djeteta na nekoliko mjesta govori o pravima i dužnostima roditelja, o roditeljskoj odgovornosti pa tako i zajedničkoj odgovornosti za odgoj i obrazovanje djeteta. Nacionalna druga zapredškolski odgojstajališta roditelji imaju pravo i odgovornost podijeliti odluke o skrbi i odgoju svoje djece. Roditelje treba ohrabrivati da prate rad i sudjeluju u radu. Odgojitelji su pak odgovorniza uspostavljanje i održavanje čestih kontakata sa obiteljima. Odgojitelji dijele znanje o razvoju, zapažanjima, sposobnostima djeteta s članovima obitelji i to putem redovite komunikacije i sastanaka (Bredekamp, 1996).

4.5. Obilježja partnerskog koncepta

Učešće roditelja u radu u vrtiću stvarase kvalitetnaisvrshodnasaradnja, koja može samopomoćianikako odmoćinijednomodovihdvaju čimbenika. Roditeljskimučješćemipovratnom informacijom koju odgajatelj dobijupratećiroditeljeinjihovrad, može se dostanaučitiodjetetu, njegovim mogućnostima, osjećajima, interesima i ponašanju. Saradnja je preduvjet jačanju i roditeljske i profesionalne kompetencije. Njezinkrajnjicilj svakako jedobrobit djeteta, jervrtićiroditelji, kako spomenuh na početku, imaju iste ciljeve i zadatke u odnosu na dijete. Jer od dobre i kvalitetne saradnje najveću korist ima dijete i obratno. Kada dijete oko sebe ima osobe od povjerenja, tj. roditeljskupasa odgajateljima, gradi se dobar temelj za daljnju socijalizaciju. Ljubetić, (2009) smatra da su osnovna obilježja partnerskog koncepta sljedeća:

- Roditelji su središnji aktivne osobe u donošenju odluka i njihovoj implementaciji
- Roditelji imaju jednaku stručnost
- Roditelji su sposobni pridonositi i funkcioniranju ustanove i "primati" odnje

- Roditelji i profesionalci imaju zajedničku odgovornost

Stoga, smatram da prvi korak ka realizaciji kvalitetne komunikacije i saradnje između roditelja i vrtića, se odnosi na izgradnju povjerenja, koje opet veže zasebno uključivanje roditelja i rad vrtića. Onda kada su roditelji uključeni, slijedi njihovo upoznavanje sa elementima odgojno-obrazovnog procesa, a u ovom slučaju, upoznavanje sa konceptom po kojem vrtić radi. Dječiji vrtić trebao bi poduprijeti razvoj pedagoške kompetencije roditelja. Što više edukacija iz pedagoških oblasti, raznih edukativnih radionica i informativnih susreta, vjerovatno bi dao prostora i motivacije i za one roditelje koji se nerado uključuju u rad vrtića. Odgajatelj nije osoba čija stručnost obuhvata samo djecu, već naprotiv. Ta stručnost treba se proširiti i na roditelje, te im olakšati put ka ulasku u kulturu odgojne ustanove. Ako se jedan roditelj treba osjećati kao ravno pravi partner, onda odgajatelj treba da svojim postupcima pokaže da je to zaista tako. U svako vrijeme pružati informacije, savjete, usmjerenja, pa i prijedloge i kritike, zadacima svakom ko se bavio pedagoškim radom. Prednosti učešća roditelja u vrtićkom radu su svakako brojne. Svaki čovjek, odnosno roditelj želi potvrditi da je kompetentan. Iako možda nekada djeluje nesigurno, ipak većina roditelja zna odlično šta je najbolje za njihovo dijete. Nekada ne znaju kako postupiti u skladu sa tom intuicijom, i baš tada su im potrebna stručna i kadaihu smjere upravo pravci u. Upravo tada podjela uloga i zajednička odgovornost vode ka jednom kvalitetnom partnerstvu.

Na žalost, u praksi ćemo često naići na slučajeve da se partnerstvo između vrtića i roditelja provodi samo u slučaju neke problematike ili posebne potrebe. Onda se na roditelja gleda kao na

osobu koja je izvor informacija i ljuđe rješavanje problema. Sadržaj stranice roditelja očekuju od odgojatelja visoku razinu stručnosti kako bi se dati problem uspješno riješio. Povod za suradnju odnosno učešće roditelja u radu vrtića ne smije ni u kom slučaju biti isključivo iz navedenih razloga.

4.6. Odgojna kultura

Za označavanje procesa uzajamnog povezivanja porodice u predškolske ustanove koriste se različiti termini: suradnja sa roditeljima, uključivanje roditelja, učešće roditelja, roditeljska participacija, partnersvoje sl. Premda se na prvi pogled čini da postoje značajne, kako terminološke, tako i suštinske razlike, njihova zajednička osnova je sadržana u pospešivanju interakcije porodice u predškolske ustanove radi stvaranja optimalnih uslova za kvalitetno vaspitanje i obrazovanje dece ranog uzrasta. (Markovići sar. 2020)

Učešće se definiše kao sudjelovanje u nekom zajedničkom poslu; dionništvo, sudionništvo, uzimati učešće u radu sl. Termin **suradnja** želi se istaknuti kao komunikacija između roditelja i odgojatelja, odnosno roditeljskog doma i ustanove, bez obzira da li se o formalnim ili neformalnim oblicima komunikacije (Maleš, 1994) Uspješno odgojno djelovanje pretpostavlja suradnju među svim čimbenicima odgojnog procesa, napose roditeljima i odgojateljima koji svojim (su)djelovanjem razvijaju kulturu predškolske ustanove. (Vukić, 2011)

Kultura odgojno-obrazovne ustanove, ističe Vujčić (2011), prepoznaje se pomeđu osobnih odnosa među ljudima, njihovom zajedničkom radu, upravljanju ustanovom, organizacijskom i fizičkom okruženju, te stupnju usmjerenosti na kontinuirano učenje i istraživanje odgojno-

obrazovne prakse radinjena unapređenja. U kontekstu predškolske ustanove, kulture se gleda u organizaciji prostora, načinu postupanja s djecom na svim razinama interakcijskih odnosa, među odraslima i djecom, tek kroz svakodnevne rituale i rutine koje su svakodnevnom (su) djelovanju grade odgojitelji i roditelji. Postupno uočen je promjena u fizičkoj i organizacijskoj okruženju ustanove i zajednička refleksija o njihovom djelovanju, donosi promjene u procesu odgoja i obrazovanja, način postupanja prema djeci i odraslima (roditeljima, pomoćnom osoblju) postupnom mijenjanju i kulturu ustanove. Značajno je ukazati na činjenicu kako se uloga porodice kao čimbenika socijalizacije, znatno promijenila u posljednjih par desetljeća. To sam već ukratko spomenula na početku ovog rada, a sada ću malo detaljnije o tome.

Okolnosti u kojima porodice funkcioniraju u 21. stoljeću, bilo da se radi o zaposlenosti ili totalnoj nezaposlenosti, utiče na kvalitetno vrijeme provedeno sa djecom, a time i na rizik za pravilan razvoj djece. Tendencija porasta samohranih roditelja, koja je pogotovo zabilježena u razvijenim zemljama, a samim tim smanjenim mjesečnim prihodima, dodatno može uticati na općenito življaj djeteta kao individue koja ima pravo na sretno i ispunjeno djetinjstvo. S obzirom na sve izazove kojima se porodice danas susreću, ipak je zadržane osnovne funkcije kao što su reprodukcija, ekonomska sigurnost, socijalizacija, emocionalna podrška i održavanje urednih odnosa među svojim članovima.

Upravo zbog toga, u kontekstu socijalnog, a i psihofizičkog razvoja djeteta u vrtiću, porodica predstavlja važan čimbenik. Porodica je to bitno mjesto u kojem dijete, posebno u prve tri godine života savladava osnovne vještine. Stoga je uključenost roditelja u dječije odrastanje i stvaranje ugodnog okruženja, bitan preduslov njegovog kvalitetnog razvoja. Ako pretpostavimo da dijete provodi u vrtiću otprilike trećinu

dana, neminovno je zaključiti da u toj trećini pored stručnih osoba, za njihov razvoj setreba ubriniti roditelji. Majka je u većini slučajeva ta koja uspostavlja privrženost sadjetetu mijajući privrženost najboljes eogleda u fazikadasedijetenavikavanavrtić i nove uvjete., potpuno drugačije od onih koje je imalo kući. Mogu posvjedočiti da nekoj djeci treba više od 6 mjeseci da potpuno prihvate novo okruženje i počnu sudjelovati u različitim aktivnostima.

Čak i svoje odgajateljice u tom nekom vremenskom periodu nazivaju majkama i neću pretjerati ako kažem da ih tako i doživljavaju. Odgoj se u postmodernom društvu jako brzo prebacio na predškolsku ustanovu, čija je naravno temeljna zadaća odgoj djece, ali ne u toliko mjeri da sav zadatak pada u pravosamona ustanovu. Otudavelikopotrebada se i roditelji uključuju rad vrtića i zajedničkim snagama pokažu djetetu kako ono tu nije samo i ostavljeno, nego sada imaju mnogo više osoba uključениh u njihov odgoj.

Petrović-Sočo (2007) naglašava kako njega, odgoj i obrazovanje djece rane dobi u institucijskom kontekstu nije i ne može biti zamjena, već samo dopuna obiteljskom odgoju. Ista autorica ističe kako jedino djetekoje polazi u predškolsku ustanovu izloženo "dualnoj socijalizaciji i odgoju.

Naime, ono se nužno mora prilagoditi obiteljskom i institucionalnom kontekstu, koji se bitno razlikuju prema svojoj strukturi, funkciji, organizaciji, te brojnim drugim karakteristikama.

Prema ovome, u interesu i za dobrobit djeteta, potrebno je razvijati suradnički i komplementaran, te aktivan odnos između roditelja predškolske ustanove. Djece, roditelji i odgajatelji predškolskim ustanovama dio su društva i kulture u okviru koje međusobno djeluju jedna nadrugom, te na taj način stvaraju jednu pozitivnu i motivirajuću kulturu odgojne ustanove.

4.7. Prepreke o učešću roditelja u vrtiću

21. stoljeće donijelo je mnoge promjene u odgojno-obrazovnim institucijama, a koje imaju istovremeno pored djece, suočavaju i odgajatelji skupa sa roditeljima. Promjene u savremenom društvu stavile su porodicu i predškolske ustanove pred nove izazove.

Jedna od takvih koja ometa kvalitetnu komunikaciju a samim tim i učešće roditelja u radu vrtića svodi na minimum je pre zaposlenost roditelja, koji sve manje imaju vremena da se uključe u raznovrsne vrtićke aktivnosti. Prepreke u komunikaciji koja prethodi učešću roditelja u radu, uzrokovane su neuvažavanjem odgojne uloge roditelja od strane pojedinih odgajatelja, različitim vrijednosnim orijentacijama i uzajamnim očekivanjima, stihijskim komuniciranjem sa roditeljima i nedovoljnim kompetencijama pojedinih odgajatelja za komunikaciju sa roditeljima. Odsustvo poštovanja na relaciji odgajatelj – roditelj prouzrokuje probleme veće od problema komunikacije. Nažalost nekada i roditelji i odgajatelji zaboravljaju da su na istom zadatku sa ciljem

usmjerenim

kanajboljem interesudjeteta. Moramspomenuti, anaosnovuprakseipotvrditid aroditeljiponekadapredstavljaju najveću prepreku za učešće u radu vrtića, kako zbog njihove nezainteresovanosti, tako izbognedostatakakomunikacijskih vještina, ali i nedostatak vremena. Budućidasupreviše zauzeti poslom nemaju vremena da se uključe u zajednički rad, zbog čega njihovo dijete najviše trpi.

Upravo neka istraživanja ukazuju na nedostatak vremenskog rasporeda aktivnosti u ustanovikojine odgovara roditeljima, nedostatka finansijskih sredstava u porodici, zbog čega su ograničenomogućnosti njihovog učešća u nekim aktivnostima u ustanovi kao i neinformisanost roditelja upogledu pojedinih vidova saradnje. (Williams & Sanchez, 2013) Zapaženaje direktna proporcionalnost između nivoa obrazovanja roditelja i formiranja stavapremamišljenjunastavnikaonjihovoj djeci. Iako se ova informacija odnosi na školu i nastavnike, ovaj slučaj nimalo ne odudara od vrtićkerealnosti. Roditelji koji imaju niži stepen obrazovanja ujedno pokazuju i viši nivo negativnog samopoštovanja te manje očekuju i od svoje djece imanje se uključuju u vrtićke aktivnosti. Sadrugestrano roditeljkoji imaju višiniivo obrazovanja i višini vopozitivnog samopoštovanja imaju i viša akademska očekivanja od djece i samim tim prate aktivnosti koje vrtić sprovodi i često žele dasedirektno uključiti.

Nema sumnje da je uključenost roditelja u rad predškolskih ustanova uslovljena većim brojem faktora koji mogu biti vezani za same porodice isredinu u kojoj se oni nalaze. Među njima se izdvajaju sociokulturno porijeklo porodice, etnička pripadnost, razvijena država, kao i karakteristike porodica u ruralnim i urbanim sredinama. U longitudinalnom istraživanju koje je sprovedeno u Australiji dokazano je da uključivanje roditelja varira u zavisnosti

tiodsociokulturnogporijeklaporodicei dasemijenja tokom vremena(Daniel, 2015)Poredovoganekeiautoriizdvajajupreprekevezanezaporodicuisameroditelje,kaoštosutrenutniživotni kontekst, uvjerenja roditelja, percepcije o uključivanju, pol, klasa, etnička pripadnost.Zatimtu su i preprekevezane za djecu, poput uzrasta, teškoća u učenju, posebne potrebe,darovitost, problem u ponašanju i sl. Navela bih još kao vid otežane saradnje između roditelja ivrtićaokolnosti koje seodnosenedemografska, političkai ekonomskapitanja.Slabija uključenost roditelja u aktivnosti u vrtiću ne mora značiti da oni ne žele da učestvuju uaktivnostimakojesemoguorganizovatiuvrtiću.Razlogmanjeuključenostiroditeljamožebitiitoštoponuđenisadržajisaradnjenisuuskladusapotrebamaiinteresovanjimaroditelja,njihovimradnimvremenom, obrazovnim nivoom i slično.Razlog manje uključenosti roditelja može biti i negativni pristup zaposlenih i komunikacija kojanijezasnovananaprincipupoštovanjaličnostiroditelja.Razvijanjepozitivnogodnosa,zasnovanona poštovanju roditelja od vaspitača, doprinosi tome da roditelji osjete da imaju podršku, što ihosnažujedaučestvujuuzajedničkomradusadjecom.Povratno,češćauključenostroditeljadoprinosi boljem odnosu odgajatelja prema roditeljima i njihovom opažanju roditeljske saradnjesanjimakao pozitivne.

4.8. Značaj učešća roditelja u radu vrtića

Aktivnosti porodice i odgojno -obrazovne ustanove, kao dva ključna čimbenika odgoja,različitesu ali komplementarne. Sve ono što porodica podstiče i razvija kod djeteta, u odgojno-obrazovnim ustanovama treba da se produbljuje, a sve ono što se u vrtiću razvija, porodica trebadapodstiče.Jedinstveno djelovanje porodice i odgojno-obrazovne ustanove povećava snagu i moć odgajanjai važan je faktor podsticanja cjelovitog dječijeg razvoja. Brojna istraživanja potvrdila su

da uključenošću roditelja u školovanje djeteta doprinosi

pozitivnim razvojnim ishodima kod djece, kao što su smanjenje problema u prevazilaženju školskog neuspjeha i bolja akademska postignuća. Od principa uključivanja roditelja iz saradnje ili uključivanja u formi koju je škola/ vrtić unaprijed propisivala, o čemu sam u prethodnim poglavljima pisala, pređen je put do aktuelnog principa uključivanja roditelja kao značajne komponente odgojno-obrazovnog sistema. Kao činioc koji utiče na akademske i socijalne ishode kod djece, saradnja porodice i predškolske ustanove, sve više postaje značajna tema za istraživanja.

Fantuzo i sar. (2000), na osnovu intervjua sa stručnjacima iz ustanova za djecu ranog uzrasta (predškolske ustanove i prvi razred osnovne škole) i roditeljima djece tog uzrasta, formulisali su tvrdnje koje predstavljaju pokazatelje područja saradnje u predškolskom odgojno-obrazovnom kontekstu. Primjenom faktorske analize ustanovili su sljedeće tridimenzije:

- međusobno informisanje roditelja i stručnjaka,
- uključenošću roditelja u aktivnosti u vrtiću i
- uključenošću roditelja u vaspitanje kod kuće

Putem međusobnog informisanja (kroz individualne razgovore, roditeljske sastanke, telefonom...) odgajatelj roditeljima pruža potrebne informacije o vrtiću i djetetovom ponašanju u predavanju u njemu. S druge strane, kroz razgovore sa članovima porodice odgajatelj dobija dodatne informacije o djetetu, njegovim sposobnostima, zdravlju, omiljenim aktivnostima i ponašanju u porodičnom okruženju. Na taj način, a u skladu sa načelom individualizacije, odgajatelj ima potrebne informacije koje mu omogućavaju da odgojno-djelovanje usmjeri na potencijale, postignuća i područja uspjeha svakog deteta.

Međusobno informisanje, i na timosnovama izbor odgovarajućih mjera u odnosu na dijete, samo je prvi korak jedinstvenog djelovanja odgajatelja i roditelja. Na osnovu praćenja razvoja deteta i poznavanja porodičnih prilika od odgajatelja se očekuje da planira i organizuje različite aktivnosti i sadržaje saradnje, kao i da informiše, motiviše i uključi roditelje u njih.

Kada odgajatelji podstiču uključivanje roditelja u aktivnosti u vrtiću, roditelji

postaju kompetentniji u komunikaciji sa svojom decom, što ima pozitivan efekat na razvoj deteta. Kroz učešće u aktivnostima u vrtiću roditelji stiču znanja i praktične veštine o tome kako razvijaju sposobnosti deteta, imaju priliku da upoznaju svoje dete kao člana grupe, njegovo ponašanje, odnos prema drugoj deci, odnos prema učenu (Krnjaja i Miškeljin, 2006). Neke aktivnosti (volontiranje u različitim aktivnostima u vrtiću, odlasci na izlete vrtića sa svojim djetetom, učešće u planiranju i organizovanju priredbi i proslava u vrtiću isl.) imaju potencijal da povećaju razumijevanje roditelja, promijene njihove odgojne stavove i odnos prema djetetu, odnosno doprinose boljem upoznavanju roditelja i odgajatelja. Kada vide kako njihovi roditelji učestvuju u aktivnostima u vrtiću, djeca takođe uviđaju značaj vrtića i povezuju aktivnosti sa sadržajima u vrtiću sa porodičnim kontekstom.

Uključenost roditelja podrazumeva istinsko bavljenje detetom i učešće u aktivnostima sa decom, koje se manifestuje kroz osjetljivost na detetove potrebe i kapacitete, podešenost detetu i refleksivnost (Pavlović sar. 2017).

Rani uzrast je period najaktivnijeg moždanog razvoja, u kome iskustva imaju presudnu ulogu, a priroda ovih iskustava ima dugoročne efekte. Djetetova rana iskustva oblikuju njegov cjelokupni razvoj kroz uzajamnu

povezanost svih oblasti razvoja. Pošto su fizički i psihički razvoj tijesno uzajamno uslovljeni, na ranim uzrastima su stoga tijesno isprepletani njega i učenje djeteta. U svakom slučaju, roditeljima već tokom prvog susreta, pri upisu djeteta u vrtić, treba ukazati da je njihova saradnja sa predškolskom ustanovom značajna za razvoj i učenje njihovo djeteta. Tokom procesa saradnje odgajatelj treba da, kada je to potrebno, pruži stručnu pomoć i podršku roditeljima da razumiju značaj i razvoj i učenje i da ih uputi na način kako se oni podstiču. Da bi to bilo moguće, odnos između odgajatelja i roditelja treba da bude uravnotežen i zasnovan na međusobnom povjerenju i poštovanju. Takva atmosfera pogoduje saradnji odgajatelja i roditelja, koji u odgajateljima vide savjetodavce i partnere za pravilno odgajanje svoje djece. Pravoroditelji da učestvuju u odgajanju svoje djece omogućava im da preuzmu aktivnu ulogu u kreiranju boljih uslova za učenje i odrastanje svoje djece od ranog uzrasta, da razvijaju proaktivni pristup predškolskom obrazovanju i da postanu aktivni utraženi i da se organizuju u program koji zadovoljava njihove potrebe, kao i potrebe njihove djece.

Ovdje je bitno još spomenuti, da roditelji djece sa posebnim potrebama, prema dosadašnjoj praksi, značajno se rjeđe uključuju u rad vrtića. Kada je u pitanju aspekt uključenosti u aktivnosti u vrtiću, iz razgovora sa kolegama, uviđeno je da se roditelji djece sa smetnjama u razvoju značajno rjeđe uključuju u društvene aktivnosti za druženje roditelja koja se organizuju u vrtiću, nego roditelji djece tipičnog razvoja. S druge strane, roditelji djece sa smetnjama u razvoju značajnije češće idu na izlete vrtića sa svojim detetom, nego roditelji djece tipičnog razvoja. Pretpostavljam da su zbog same ometenosti djeteta roditelji prezaštitnički orijentisani prema djeci, što se manifestuje njihovim češćim odlascima na izlete vrtića sa djetetom, kao i češćim pružanjem informacija o djetetu odgajatelju nego kada su u pitanju roditelji

djecetipičnog razvoja. Osim toga, moguće je i dati motivaciju vaspitača da uključuje roditelje u određene sadržaje saradnje različita. Kada su u pitanju djeca sa smetnjama u razvoju, odgajateljima je vjerovatno značajnija pomoć roditelja pri odlasku na izletenog kada se organizuju sadržaji u cilju udruženja svih roditelja u vrtiću. Također je moguće da samiroditelj i dječesa smetnjama smatraju da je njihova podrška i asistencija djetetu prilikom odlaska na izlete sa vrtićem značajnija nego njihovo uključivanje u aktivnosti koje se organizuju u udruženje roditelja.

4.9. Znanja roditelja o njihovoj djeci

U prethodnom poglavlju, spomenula sam da je jedan uslov kvalitetne saradnje a time i mogućnosti što svrshodnijeg učešća roditelja u radu vrtića, taj da odgajatelji dobro upoznaju roditelje, njihove potrebe i ciljeve u roditeljstvu, a ne samo da ih se shvati kao izvor informacija koje će poslužiti prilikom rješavanja nekog problema ili zadovoljavanja određene dječije potrebe. Prema Petrović-Sočo (1995) postoje tri područja posebnih znanja koje roditelji posjeduju ako imaju institucionalnu predškolsku kulturu mogu učiniti boljom:

1. Roditelji najinformativniji stručnjaci u poznavanju svog djeteta. Niko od djeteta ne zna toliko koliko njegov roditelj.
2. Roditelji znaju načine na koje žele da im djeca uče i odrastaju. Predškolska ustanova bi trebala djeci omogućiti takva iskustva (ukoliko su razvojno primjerena) jer ona uče stalno bez obzira na to nalaze li se u predškolskom institucijskom programu ili kod kuće. Dijete može najviše naučiti ako odgojni djelatnici, ostalo osoblje u programu, roditelji i volonteri rade zajedno za dobrobit djeteta. Zbog toga je važno da roditelji zajedno sa drugim odraslim u vrtiću, podijele svoja mišljenja o programu,

kako bi on mogao postati kakvim gazdovom dijetežele.

3. Roditelji znaju društvenu zajednicu u kojoj žive. Kao rezultat toga oni mogu znati kako im je problemima potrebna podrška i da bi se udovoljilo potrebama djece i roditelji. Grupe roditelja pružaju drugima da raspravljaju i djeluju na probleme društva koji povratno djeluju na njihovu djecu. Iako ovaj navedeni dio iz članka datira još iz 1995. godine, mislim da je autorica postavila temelje današnje saradnje vrtića i roditelja. Sva tri ova područja danas se mogu detaljnije raščlaniti i u koraku sa 21. stoljećem ponuditi još neke opcije koje bi pridonijele kvalitetnoj komunikaciji, partnerstvu između dva odgojna čimbenika.

4.10. Savremeni i tradicionalni oblici učešća roditelja u radu vrtića

Analizirajući dostupnu literaturu, kao i mnoge korisne internet portale, naišla sam na podjelu koja sve oblike roditeljskog učešća dijeli na savremene i tradicionalne. (<https://bih.e-seminari.net/decji-vrtic-savremeni-oblici-saradnje-sa-roditeeljima/>) Tradicionalni oblici roditeljskog učešća bili su:

- Roditeljski sastanci
- Individualni razgovori
- Kreativne radionice
- Otvorena vrata
- Panoi
- Izložbe
- Oglasne table
- Flajeri
- Brošure
- Uključivanje roditelja u neposredni rad sa djecom
- Priredbe
- Izlet i posjete

- Dan vrtića, maskenbali, lokalni festivali, manifestacije
- Sportske aktivnosti
- Savremeni oblici roditeljskog učešća
- često podrazumijevaju online puteve komunikacije:
- Individualni telefonski razgovori
- Aplikacije (viber, watsapp)
- Zatvorene grupe/stranice na društvenim mrežama
- Webstranice vrtića, blog grupe
- Virtualni roditeljski sastanci
- Komunikacija putem emaila
- Virtualni interaktivni paneli
- Uključivanje roditelja u planiranje i realizovanje programa
- Video i fotodokumentacija

Savremeni oblici učešća roditelja u radu vrtića, omogućavaju zaposlenim roditeljima da prate novosti, obavještenjima i aktuelnim dešavanjima, u vrijeme kadanjima

odgovara. Pored brzine i dostupnosti, novina u komunikaciji omogućavaju roditeljima neposredniji uvid u ono što djeca rade u vrtiću (kroz uvid u različite vrste dokumentacije), uključivanje u aktivnosti i uticajna planiranja i kadanisu u mogućnost da fizički budu prisutni u vrtiću.

Dok zajedno sa djetetom pregledaju izložbu likovnih radova, postavljenu u zatvorenoj Fejsbuk grupi, roditelj će se osjetiti više uključenu u život svog djeteta u vrtiću. To može biti prilika da pitanjima podstakne djeteta da mu ispriča šta je prethodilo aktivnosti na kojoj je izložba nastala, šta se još prijetoga dešavalo u grupi vrtića, šta su sedogovarali da radenaredni dana. Odgajatelj može pozvati roditelja, zajedno sa djetetom, ko

mentarišu izložbu, daju predloge i ideje ili se direktno uključe u neku od daljih aktivnosti u samom vrtiću. Takođe, roditeljima možemo dati mogućnost da u Fejsbuk grupu postavljaju fotografije ili kratke snimke djetetovih ili zajedničkih aktivnosti koje se dešavaju kući, a vezane su za projekat aktuelan u grupi. I pored ograničenja (nemaju svi roditelji pristup internetu, niti su svi dovoljno informatički pismeni), većini mladih roditelja ovi oblici saradnje su bliski i odgovaraju im, što, naravno, ne znači da tradicionalne oblike saradnje treba odbaciti. Roditelji se mogu uključivati u neposredan vaspitno-obrazovni rad na različite načine, kao: posmatrači, partneri, neposredni realizatori, ali i inicijatori zajedno sa decom i vaspitačima. A aktivnosti i sadržaji mogu biti:

- uređenje radnih soba i dvorišta;
- zajednička izrada igračaka, slikovnica i drugog materijala za igru djece;
- zajedničke proslave rođendana, praznika,

Individualno uključivanje roditelja u grupu, planirati tako što svaki roditelj koji želi, može biti prisutan u grupi u određeno vrijeme i po rasporedu koji se napravi u dogovoru sa odgojateljima. Sadržaj i takvog oblika učešća mogu biti različiti, zavisno od mogućnosti roditelja:

- slobodna igra sa djecom,
- čitanje priča,
- rad sa djecom u koncentru interesovanja, sportske aktivnosti, predstavljanje svog zanimanja ili hobija,
- neobavezno druženje sa djecom, posmatranje dnevnih aktivnosti u grupi...

Smislenom kombinacijom i jednog i drugog oblika učešća možemo proširiti i poboljšati proces komunikacije, kako bi odnosi roditelja i

odgajatelja, u skladu sa savremenom koncepcijom odgoja i obrazovanja, mogli da kreiraju novu odgojnu kulturu u vrtiću, od koje će najviše koristiti imati djete.

5. METODOLOŠKI DIO RADA

5.1. Ciljevi istraživanja

Istražiti postojeće oblike učešća roditelja u radu Waldorfovih vrtića „Zauberwald“ u Siegen, te ustanoviti na koje su načine doprinose kvalitetniji komunikaciji između odgojnih radnika, a sve u svrhu optimalnog psihofizičkog razvoja u ranom dobu.

5.2. Zadaci istraživanja

1. Analizirati godišnji plan i program Vrtića, na osnovu kojeg se mogu utvrditi zastupljeni oblici učešća roditelja u njegovom radu
2. Obaviti informativni razgovor sa voditeljem vrtića „Zauberwald“
3. Obaviti informativni razgovor sa voditeljima grupa u vrtiću „Zauberwald“
4. Istražiti prijedlog roditelja, koji se odnosi na naprijed navedene postojeće oblike učešća između njih i Vrtića

5.3. Istraživačka pitanja

1. Koji su oblici učešća roditelja zastupljeni u godišnjem planu i programu Vrtića?
2. Koji oblici učešća se sprovode svakodnevno a nisu propisani godišnjim planom i programom Vrtića?
3. Kako odgajatelj može pomoći učesnicima roditelja u radu Vrtića i šta će to otežavati saradnju?

4. Kojisuprijedloziroditeljidal,atičuseunaprijeđenjaipoboljšanjakvalitetnijekomunikacijesaVrtićem

5.4. Metode istraživanja

Deskriptivna metoda- “u istraživanju odgoja i obrazovanja predstavlja skup znanstveno-istraživačkih postupaka, skojimaseopisujupojaveuodgojuio obrazovanju, ispituješestanje, atimei njihoveosobine, abezobzirananjihoveuzroke”(Mužić. 1999)

Pomoću ove metode opisuju se pedagoške pojave. “Njihovim opisom upoznajemo karakteristikeihpojava,temožemo pristupitirazmatranjumogućihuzrokaipovezanostiizmeđu pojava...kaoi radu na poboljšanju karakteristika te pojave – što predstavlja osnovni cilj svakog pedagoškog istraživanja: usavršavanje pedagoške prakse”. (Mužić. 1986). Deskriptivnu metodu ću koristiti za opisivanje trenutnog stanja u Waldorf vrtiću u Siegen, a kojese odnosi na oblike učešća roditelja u radu Vrtića. Nastojati ću opisati kakvi oblici u teorijipostoje, te na koji način roditelji uzimaju učešće u radu vrtića, te prikupiti što više podataka o ovoj problematici.

Analiza sadržaja je više od samih metodoloških postupaka “jer sve više teži da se uključi upolja istraživanja koja zadiru u suštinu poruke, naročito kvalitativni određeni jima. Zajednički faktor za čitavu tehniku analize sadržaja je da se izračunavanjima frekvencija, šifriranjem idrugim operacijama (kategorije, klasifikacije, operacionalizacije i dr.) dođe do strukture teksta kako bi

sedošlo do dedukcije i zaključivanja.”(Stojak. 1990)

Analiza može biti kvalitativna i kvantitativna. “Kvalitativnom analizom istraživač pronalazi općii osnovni smisao odnosno informacije. Kvantitativnom analizom istraživač u izvorima odnosnoupjavamakojeproučavau timizvorima,određeneelemente,koji semogu brojitiili mjeriti, dabi na taj način dao veći , uvjerljiviji dokaz o onom općem i osnovnom smislu poruke, koju namdokumenatdonosi , akojasenazrela ukvalitativnoj analizi.” (Mužić.1986)

OvommetodomnastojatćuanaliziratiGodišnjiplaniprogramVrtića,kakobihs teklauiduopćisadržaj Programai otkrila koje oblike saradnje između roditelja i vrtića propisuje ovajdokumenat. Također, analizom sadržaja, analizirat ću teorijski sadržaj , koji se bavi ovomproblematikom. U istraživanje ću uključiti knjige, članke i stručne izvore, kako bih pronašlapotrebnepodatke i informacijenaosnovu kojihću napisati teorijski dio rada.

Metodafokusgrupajemetodakvalitativnogistraživanja,kojauključuje grup nudiskusijuuođređenoj problematici. Ova metoda obuhvata razgovor u manjim grupama, gdje sudjelujeizmeđu 6 i 12 osoba.“

Glavni cilj ove metode je “potaknuti dubinsku diskusiju kojom će se istražiti vrijednosti ilistavovi ispitanika prema nekom problemu ili temi, odnosno razumjeti i objasniti značenja ,vjerovanjaikulturukoja utječenaosjećaje,stavoveiponašanjaindividua.“ (Skoko,Benković2009) Istraživačjeu ulozimoderatora,dokje skorosvainterakcijanaispitanicima.

Ovu metodu ću koristiti u vrtiću “Zauberwald” i primijenit ću je u

razgovoru sa voditeljima vrtićkih grupa, ali i sa roditeljima. Imati ću smjernice pitanjima, kako bih postigla željene rezultate.

5.5. Instrumenti i tehnike

„Kaopostupak upedagoškomistraživanju služiplanskom istraživanju verbalnih manifestacija ličnosti iskojom razgovaramo, da bi smo došli do novih spoznaja upedagogiji.“ (Mužić. 1986)

Intervjuvažizana j dostojnijinačin prikupljanja podataka, jer podatke prikuplja mo upravorazgovorom s ispitanicima. Ovaj instrument ću koristiti, kako bih potrebne informacije i podatke o postojećim oblicima učešća između roditelja u radu Vrtića, ali i načinima njihovog poboljšanja. Razgovarat ću s osobljemali

is roditeljima, kako bih saznala njihove mišljenja o ovoj problematici. Intervju će biti slobodni, odnosno postojat će samo smjernice s pitanjima, kako ne bih ograničavala ispitanike pri njihovim odgovorima i izjavama. Koristiti ću individualni i grupni intervju, tj. individualni sa roditeljima i voditeljem vrtića, a grupni sa voditeljima grupau vrtiću.

5.6. Uzorak

Uzorak ovog istraživanja činit će Waldorfski vrtić „Zauberwald“ u Siegenu, osoblje i roditelji, kao i Godišnji plan i program.

Tabela 1: Uzorak istraživanja

Naziv institucije	Broj ispitanih roditelja	Broj ispitanih odgajatelja	Ukupno
Vrtić „Zauberwald“	47	12	59

6. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

U ovom poglavlju će biti prikazani rezultati istraživanja, koje sam sproveda u vrtiću "Zauberwald". Rezultate istraživanja dobila sam pomoću metode analiza sadržaja, s kojom sam analizirala koncept po kojem Vrtić radi, ali i teoriju koja se bavi ovom problematikom. Koristeći metode fokus grupa, obavila sam intervjue s roditeljima i odgojateljima.

Svako istraživačko pitanje biti će obrađeno pojedinačno, a nastavku rada ću prikazati rezultate.

Prvo istraživačko pitanje glasilo je: Koji su oblici učešća roditelja zastupljeni u odšnjem planu ili konceptu Vrtića? Rezultatidokojihsam došla, predstaviti ću nastavku ovog poglavlja.

Godišnji plani programa vrtića "Zauberwald" obuhvata devet sadržaja koji se odnose na:

1. **Vorstellung der Einrichtung** – predstavljanje Vrtića
2. **Familienzentrum** – zadaci i ponude porodičnog centra.
3. **Betriebsformen** - operativne forme koje uključuju: osoblje, veličinu i raspoloživost vrtića, namještaj, vanjski koncept, radno vrijeme Vrtića, kriterijume za prijem, ugovor, teroditeljske doprinose
4. **Pädagogisches Konzept** – pedagoški koncept koji sadrži: osnovno

razumijevanje rada,privikavanje, dnevna rutina, festivali/praznici u Vrtiću, izleti, odgojni zadatak u Vrtiću,svakodnevna jezična podrška, inkluzivna pedagogija, djeca sa posebnim potrebama,fizičkaaktivnostu Vrtiću,razvijanje jezika,pravadjece, ostalepedagoškeideje

5. **Kleinkindbetreuung**–brigaodjecido3.godine

6. **Zusammenarbeit im Team** – timski rad, odnosno: sastanci, mogućnosti daljnjeg obrazovanja
7. **Zusammenarbeit mit den Eltern** – Zajednički rad sa roditeljima što podrazumijeva: partnerstvo sa roditeljima u cilju što kvalitetnijeg odgoja, zajednički odgojni rad sa roditeljima, odjel za roditeljske žalbe.

Kao što se može vidjeti, sadržaj broj 7. definiše odnose sa roditeljima i upućuje na zaključak da je rad na stvaranju što bolje suradnje između roditelja i Vrtića dio Plana i programa koji se realizuje.

U Planu i programu, a vezano za zajednički rad roditelja i Vrtića, dalje stoji:

“ Kroz

mnogobrojnim mogućnostima zajedničkih aktivnosti, uspijevamo uključiti roditelje u naš rad. Festivali se pripremaju uz učešće roditelja, tako da sve vezano za ove aktivnosti doživljavamo kao zajedničke zadatke. Roditelji se tretiraju kao ravnopravni zainteresirani članovi naše zajednice. Cijeni se konstruktivnu saradnju, koju treba da karakteriše međusobno povjerenje. Aktivnosti i diskusije prenose se u otvorenu međusobnu percepciju i otvorenost u najjačim varijacijama osnovnog povjerenja. Naš cilj je da roditelji i djeca budu u stanju da izgrade dugoročne, održive odnose u atmosferi povjerenja. Satakvim dugoročnim efikasnim odnosima možemo stvoriti vitalnu mrežu koja pouzdanu podršku pruža porodicama u svakodnevnom životu. Jer porodična atmosfera i pozitivno raspoloženje roditelja prema Vrtiću, direktno utiču na fizički i psihički razvoj djece, zbog čega je to važna konstruktivna saradnja sa roditeljima. Još jedan interesantan podatak na koji sam naišla, analizirajući Plan i program, je taj da roditeljima mogu Vrtić koristiti kao prvu ustanovu za pitanja koja prevazilaze pedagoške brige, odnosno za pomoć u bilo kojem segmentu života. Tu mogu naći prave kontakte za bilo koju vrstu podrške.

Veranstaltungen mit den Eltern sudogađaji ili festivali koje Vrtić

obilježava a podrazumijevaju učešće roditelja. Odgajatelji sa djecom spremaju kratku predstavu, a roditelji se brinu za samu organizaciju. Često učestvuju u nabavi kostima, pripremaju potrebne materijale, uređuju scenu po potrebi, ukrašavaju prostoriju za održavanje festa, pozivaju članove obitelji na događaj, fotografišu i snimaju kako bise za bilježeno moglo postaviti u online grupu za roditelje. Svuhranu i piće koja se služi nakon festa pripremaju roditelji, ali i pospremaju nakon održanog festa. Planom i programom su propisani sljedeći događaji:

- **Michaelifestil** isveti Mihael obilježava se 6. decembra.
 - **Adventswerkstätten** – adventske radionice na koje dolaze roditelji s kupasadje i kreativne nose izražavaju. Kreativni produkt nose kućilipoklanjaju drugoj djeci.
 - **Wehnachtsfesti** libo žić nazabava održava se neposredno prije Božića.
 - **Frühlingsfest**, proljetni festival je tradicionalni događaj u gotovo svim vrtićima u Njemačkoj, na koji se pozivaju roditelji s kupasadama i namama, te im se pokažu kako su djeca ukrala vrtić učast dolaska proljeća.
 - **Sommerfest** – ljetni festival na kojem roditelji s kupasadje mogu iskusiti neke interesantne društvene igre vani, poput skakanja u vrećama, žmurke, utrkivanja i sl. Sadržaj se razlikuje od vrtića do vrtića.
- U planu i programu dalje stoji: *Učešće roditelja nam je veoma važno kako bismo unaprijed ilimeđusobno upoznavanje i omogućili transparentnostu našem radu. Ipak vidimo da mnogi roditelji više nemaju vremena učestvuju u roditeljskim večerima i druženjima na događajima iz raznih razloga. Ovdje pokušavamo otkriti nove mogućnosti kako bismo roditeljima dali priliku da rade zajedno. Tako da smo sada omogućili posebnu brigu o djeci na raznim roditeljskim susretima, kako bise roditeljima olakšalo i omogućilo učestvuju ušto veći broj. Povje*

rljivopartnerstvoizmeđuoditeljiaiodgajateljaraazumijemokaopreduvjetzaza jedničkupedagoškuosnovukakobiseoptimalnopodržalofizičko,emocionalno isocijalnoblago stanjedjeteta.Samozajednomožemostvoritinajbolje mogućeuslovezazdravrazvojdjece.Poredfestivalakojibezučešćaroditeljane bibilitoštojesu,postojijiošoblikaodnosnopedagoškihponudaza roditeljeod straneVrtića, atosu:

- **Informationselternabende zu pädagogischen Themen**– informativne večeri za roditeljenakojimaseobrađujuraznepedagošketeme.Roditeljiimajupravodaodaberutemekojeoni žele ili smatraju važnim da se o njima govori, diskutuju skupa, izlažu vlastite stavove,postavljaju pitanjima pedagoškim stručnjacima ili drugim roditeljima i sl.Ove večeriobično se održavaju 2 do 3 puta godišnje, opet u dogovoru sa roditeljima u periodu kadatonjimamanajvišeodgovara.
- **Gruppenelterneabende**što znači grupne roditeljske večeri, predstavljaju važan dio radasaroditeljima.Ovdjesesviroditeljiizjednevrtičkegrupeokupljaju,sjedeuk ruguipažljivoslušaju izlaganje odgajatelja koji rade u toj grupi. Nakon toga, svi skupa pokušavaju zajedno planirati nove projekte i rješavati unutargrupne probleme. Obično su to temeplaniranjafestivala,izleta,zatimsezonskoguređenjavrtićaitd.Temaseobičnounaprijedzada od strane odgajatelja, tako da roditelji mogu doći pripremljeni i raspoloženi zadiskusije. Od kako radim u vrtiću “Zauberwald” imala sam priliku jednom učestvovati naovakvom događajuatemavečeri je bila “Šumaili TV”.
- „**Tur und Angel Gespräche**“ prevedeno na naš jezik bi značilo „Razgovori na vratima“.Podrazumijevajusvakodnevnerazgovoreukojimaodgajateljiinfor mišuroditeljeodjetetualii odroditeljadobivajupotrebneinformacije.

- ***Elternnachmittag mit Bastelangeboten/handwerklichen Tätigkeiten*** – kreativno roditeljsko popodne je zajednički rad sa roditeljima koji se smatra izazovnim i važnim dijelom vrtićke kulture. Održava se tri puta godišnje a voditelj radionica obično najavljuje mjesec dana prije, kao i ponudom čuvanja djece prilikom trajanja radionice.

Moram spomenuti i ***Savjet roditelja*** (Elternbeirat) koji ima savjetodavnu funkciju u pitanjima vezanim za Vrtić. Pomaže u održavanju međusobne svijesti i transparentnosti, a također omogućava upravljanje pritužbama od strane roditelja. Savjet roditelja se bira glasanjem od strane roditelja, na početku svake vrtićke godine.

7. OBLICI UČEŠĆA RODITELJA U RADU VRTIĆA KOJI NISUPROPISANI PLANOM I PROGRAMOM

Pored oblika učešća koji su definisani vrtićkim Planom i programom, u razgovoru sa odgajateljima, saznala sam da se veoma često organizuju i razne druge aktivnosti u koje se uključuju roditelji. Razlog zašto one nisu navedene u Planu i programu, odgajatelji su odgovorili da su te aktivnosti spontane prirode, i nastaju oslušujući roditeljske želje, potrebe, zatim raznim značajnim datumima u godini, početak novih godišnjih doba, prijedlozi od samih roditelja ili mjesečni prijedlozi od odgajatelja koji se daju prilikom svake pedagoške konferencije, koja se održava na početku svakog mjeseca. Pokušat ću da svaku navedenu obrazložim i ukratko opišem.

Elternfrühstück ili roditeljski doručak održava se na inicijativu odgajatelja, a najčešće poslije uspješno održanih festivala ili poslije godišnjih odmora a nerijetko i nakon bitnih praznika. Roditelji se pozovu putem online grupe ili putem obavještenja koje im se preda lično u ruke. Također, roditelji donesu sa sobom određenu vrstu hrane i pića, a temu za doručak ili kratko obraćanje pripremi voditelj Vrtića.

Wir basteln Schultüten je aktivnost predviđena za roditelje predškolske djece. Schultüten je zapravo školska torba u obliku šiljka, koju roditelji skupa sa djecom prave, a koja treba da sadrži osnovne stvarčice potrebne za prve dane škole. Običaj da se početnicima daju školske torbe praktikira se u Njemačkoj od 19. stoljeća. Ova aktivnost je jedna od najposebnijih na kojima sam učestvovala jer je prožeta emocijama a nerijetko i suzama od strane roditelja. Praviteljsku torbu za svog šestogodišnjaka, je mnogim roditeljima prvo i sasvim novo iskustvo, a prilikom same radionice, često

se prisjećaju prvog dana vrtića i svih poteškoća ali i radosnih stvari koje su ih pratile tokom dječijeg vrtićkog doba. Osim slatkiša koje se ubacuju u torbu, ona sadrži i raznedruga potrebne stvari poput: sveske, olovke, bojica, gumice za kosu, sportske majice, privjesaka, ukrasnih magneta, dječije omiljene igračke ili knjige, i sl. Izgled kao i sadržaj torbe određuju roditelji skupom djecom.

Spielnachmittag fur die Kinder und Eltern – poslijepodnevna igra djecu i roditelje ima prvenstveno za cilj promatrati odnos na relaciji roditelj – dijete. Ova aktivnost je obično dopunska aktivnost ukoliko roditelji nisu učestvovali u dovoljnom broju na prethodnim aktivnostima. Kao igra, obično se odabere nešto shodno razvojnoj dobi djece, a prilikom prve aktivnosti ove vrste na kojoj sam učestvovala, roditelji su slagali puzzle sa djecom predškolske dobi. Učestalost održavanja po riječima odgajatelja sa kojima sam razgovarala zavisi od „raspoloženja i slobodnog vremena odgajatelja“.

Vater-kind-nachmittag – poslijepodne za očeve i djecu je po mom mišljenju jedna od najinteresantnijih i najsvrsishodnijih aktivnosti u kojima se kroz aktivnosti osmišljene od strane odgajatelja ali i često po prijedlozima roditelja, nastoje povezati i učvrstiti odnos između djece i očeva. Razlog je taj što su majke puno više uključene u odgoj djece ali i u vrtićke aktivnosti, te se na ovaj način želi postići što veća i kvalitetnija uključenost i očeva. S obzirom da se u blizini Vrtića nalazi šuma, nerijetko se organizuju izleti i šumske avanture, ali i u vrtićkom igralištu se spremaju razne društvene igre u kojima djeca uživaju sa svojim očevima.

Elternbeteiligung an der Kinderbetreuung im Kindergarten – učesće u čuvanju djece u Vrtiću nije tako često viđena aktivnost, čak ni u Njemačkim vrtićima. Naime, radi se o tome da zbog nedostatka radne

snage, vrtić “Zauberwald” često ima problema sa zbrinjavanjem djece, pogotovo u periodu kada odgajateljice iz zdravstvenih razloga nisu prisutne. Roditelji se obavijeste o ovom problemu, a zatim roditelji koji žele doći i pomoći prvo moraju potpisati ugovor u kojima su zaštićena njihova prava ali i prava djece i ustanove. Roditelj koji na ovakav način učestvuje u odgojnom radu, ipak po zakonu nemože ostati samu prostoriju sa djecom, ni ići u toalet s njima i presvlačiti djecu. Uvijek je tu jedna od odgajateljica koja pruža podršku i nadgleda rad.

Elternbeteiligung an der Einrichtung des Kindergartens - roditeljsko učešće u uređenju vrtića obično se dešava na početku Vrtićke godine. Da bi se izbjegli veći troškovi krečenja, i generalnog čišćenja ambijenta ali i dvorišta, pozovu se roditelji koji žele pomoći i fizičkim radom doprinijeti. Nakon završetka radova, Vrtić organizuje roštilj na otvorenom te svi skupom slave i početak nove vrtićke godine.

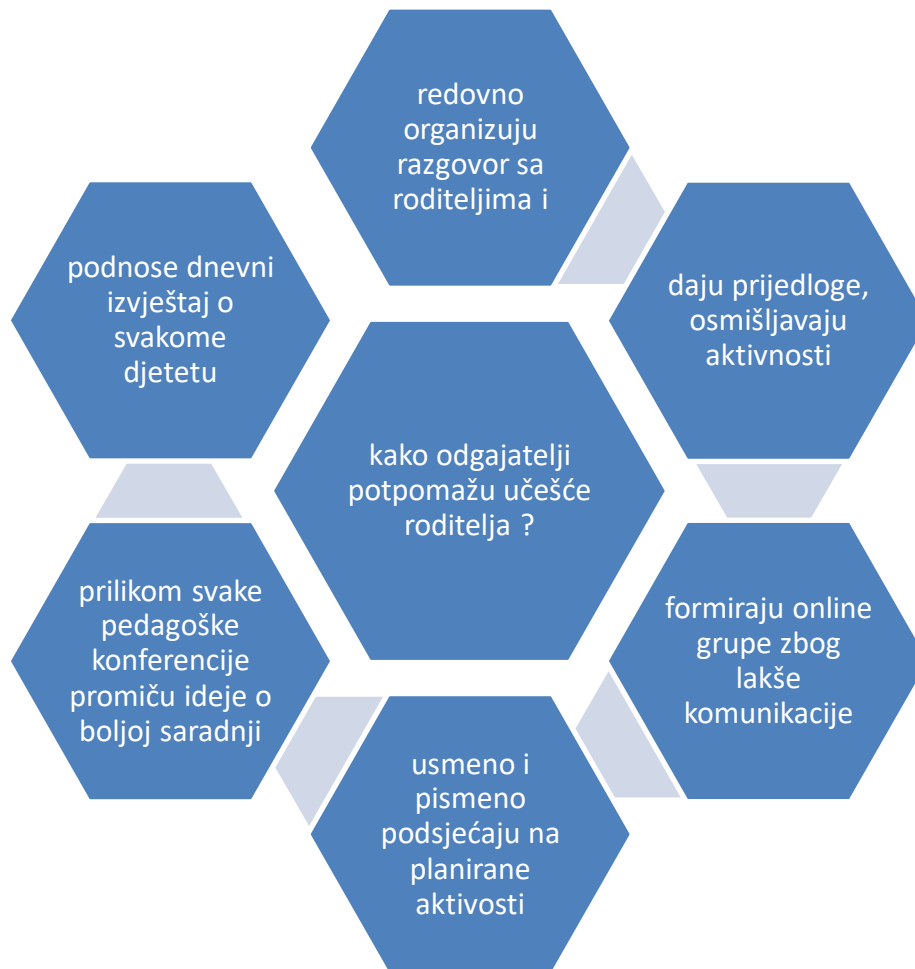
8. KAKO ODGAJATELJI POTPOMAŽU UČEŠĆERODITELJA U RADU VRTIĆA I ŠTA ČESTO OTEŽAVA SARADNJU

Nakon što sam u dvomjesečnom periodu obavila intervju sa 12 odgajatelja, uključujući i voditelja Vrtića, saznala sam par bitnih informacija, koje su dale odgovor na moje istraživačko pitanje: „Kako odgajatelji potpomažu učešće roditelja u Vrtiću i šta često otežava saradnju“?

Odgajatelji su jako zainteresirani za uključivanje roditelja u rad Vrtića i jačanje saradnje. S obzirom da među odgajateljima s kojima sam obavila razgovor ima i onih koji tu rade više od trideset godina, prenijeli su rado svoj iskustvo radu u saradnji koju obavljaju već desetljećima.

„Bez obzira koliko mi potičemo saradnju i radimo na tom da roditelji dođu ovdje i dadnu svoj doprinos, ipak postoje drugi čimbenici na koje ne možemo uticati“ – bile su riječi gotovo svih ispitanika. Odgajatelji su oni „na prvoj liniji“ koji daju prijedloge, osmišljavaju aktivnosti, formiraju online grupe radi lakše komunikacije, pozivaju usmeno i pismeno, podsjećaju često i po nekoliko puta na planirane aktivnosti, a prilikom svake pedagoške konferencije koja se održava svakog mjeseca, promiču ideje o boljoj saradnji i načinima na koji se roditelji mogu i trebaju uključiti u vrtićki rad. Trude se svaki dan, koliko su u mogućnosti i koliko im vrijeme dozvoljava, podnijeti dnevni izvještaj o svakom djetetu, prilikom roditeljskog preuzimanja djeteta iz vrtića. Tako kažu, jačaju povjerenje i otvaraju vrata još boljem odnosu. Redovno organizuju „Elterngespräch“ odnosno razgovor sa roditeljima, kako bi im predočili napredovanje njihovog djeteta u Vrtiću, te upozorili na neke pojave ili ponašanja u razvoju koju

su primijetili. Odgajatelji nisu samo „prijenosnici“ informacija. Osim što savjetuju u skladu sa svojom pedagoškom stručnošću, oni upućuju na druge adrese ukoliko je potrebno, poput defektologa, logopeda, dječijeg psihoterapeuta, sportskih aktivnosti, i sl. Vrlo često umjesto roditelja zakazuju sastanke sa gošpomenutim stručnjacima, ukoliko roditeljine pozna je dovoljno njemački jezik ukoliko se ukaže potreba za tim.

Međutim, kako spomenuh, postoje drugi čimbenici koji ponekad otežavaju saradnju a samim tim nemogućuju učešće roditelja u radu Vrtića. Među najvažnijim nekako najteže im zasavladati je roditeljsko nepoznavanje njemačkog jezika ili jako nizak nivo poznavanja istog. Naime, vrtić

Zauberwald je otvorio vrata svim nacionalnostima, tako da je u malom broju djece njemačke nacionalnosti upisano. Većinu čine djeca iz Turske, Poljske, Rusije, Sirije, Palestine, Indije, Afrike, itd. Roditelji često iz ovoga razloga izbjegavaju neke aktivnosti posebno one interaktivne.

“Osjeća se stepen i nepovjerenja prema ovoj instituciji koja je prvenstveno promiče kršćanske vrijednosti” tvrde odgajatelji, jer veliki broj roditelja je muslimanske vjeroispovijesti, koji prijedolasku u Njemačku nije imao dodira s kršćanskim institucijama.

“Nekada odbijaju djecu dovesti na festival misleći da će na takav način izdati sve ono u šta vjeruju” - izjavljuje voditeljica Vrtića Frau Hermann. Iz tog razloga, Vrtić od sljedeće vrtićke godine, pored kršćanskih praznika, obilježavat će i muslimanske praznike, tj. dva bajrama a za Ramazan djeca će poklanjati roditeljima mali znak pažnje koje prave skupa sa odgajateljima, a simboliziraju mesec Ramazan. Na ovaj način postepeno se mijenja koncept samog Vrtića, a sve u cilju stvaranja povjerenja između dvije bitne karike u djetetovom razvoju. Kada se roditeljima pokaže da Vrtić promiče i poštuje njihove vrijednosti, tada se zasigurno stvara jedna pozitivna klima a ujedno uspostavlja i novu vrtićku kulturu. *“Ipak”* – tvrdi voditeljica Vrtića, *možemo se pohvaliti činjenicom da je učešće roditelja u vrtiću veći od 70 posto, iako naravno taj procenat varira u ovisnosti od aktivnosti koja im se nudi, i još nam*

ostaje samo da poradimo na ovih 30 posto i vjerujem da ćemo biti primjer svima ostalim.

Zaključci odgajatelja o otežanom učešću roditelja u radu Vrtića	Neka od obrazloženja	Roditeljski prijedlozi i sugestije	Neka od obrazloženja
<i>Nepoznavanje ili nedovoljno poznavanje njemačkog jezika</i>	<i>Mali broj djece njemačke nacionalnosti pohađa Vrtić. Većinu čine djeca iz Sirije, Turske, Poljske, Ukrajine, Rusije itd.</i>	<i>Potreba za prevodiocem njemačkog jezika.</i>	<i>Prevodioc bi trebao biti dostupan u nužnim aktivnostima poput prvog roditeljskog informativnog sastanka.</i>
<i>Stepen nepovjerenja zbog religijskih razlika/uvjerenja</i>	<i>„Nekada odbijaju djecu dovesti na festival misleći da će na takav način “izdati sve ono u štavjeruju“</i>	<i>Vrijeme održavanja pojedinih aktivnosti. nije adekvatno zbog privatnih i radnih obaveza</i>	<i>Mnogi roditelji predlažu da se festivali održavaju subotom.</i>
<i>Kulturološke razlike</i>	<i>„Kada se roditeljima pokaže da Vrtić promiče i poštuje njihove vrijednosti, tada se zasigurno uspostavlja i nova vrtićka kultura“</i>	<i>Previše aktivnosti koje iscrpljuju roditelje</i>	<i>Neki roditelji smatraju da uopće ne bi trebali biti uključeni u vrtićki rad jer imaju isuviše privatnih obaveza ali i da se djeca ponašaju „prirodnije“ kada oni nisu tu</i>

		<i>Vrtičke aktivnosti su zapravo manipulativne tehnike</i>	<i>Učešće roditelja u vrtičkom radu smatraju metodom za otkrivanje njihovog stila roditeljstva i „uplitanja“ u kućni odgoj</i>

Tabela 2. Prikaz zaključaka kvalitativnog istraživanja

9.PRIJEDLOZI ZA UNAPRIJEĐENJE I POBOLJŠANJEKOMUNIKACIJEODSTRANE RODITELJA

Intervju sa roditeljima obavljala sam u intervalu od 3 mjeseca, i cilj mi je bio obuhvatiti što većibroj njih. Smetnju mi je stvaralo moje radno vrijeme jer se nisam mogla susresti sa svimroditeljima, ali zadovoljna sam time da je broj ispitanih roditelja dostigao cifru 47. Jos jedanproblem koji mi se našao na putu bio je nepoznavanje njemačkog jezika od strane roditelja takoda sam na neka pitanja dobila samo kratke odgovore. Na osnovu rezultata intervju, iznijet ćusljeđećinjenice:

- VećinaispitanihroditeljaizjavilajedasuzadovoljnisaopcijamakojeVrtićnudiz ajačanjesaradnjei uključivanjenjih samih u proces rada.
- Neki roditelji čak smatraju da je opcija previše i da se od njih puno očekuje, a iz privatnihrazloganemogu odgovoriti na ponudeod Vrtića.
- Od47roditelja,trojeroditeljajeizjavilodamisledaoninebitrebalibitiuključeni u vrtićkiradjernmatrajuda imajuisuvišeobavezakućisadjecom,idaihtojošdodat noopterećava.Također smatraju da se djeca ponašaju “prirodnije” kada oni nisu tu i da imaju potpunopovjerenje prema odgajateljima. Učešće roditelja u vrtićkom radu smatraju metodom zaotkrivanjenjihovogstilaroditeljstva i uplitanja u kućni odgoj.
- Smatraju također, kao što sam navela već u prethodnom poglavlju, da je nepoznavanjenjemačkog jezika jedan od glavnih razloga, zašto ne učestvuju na aktivnostima u kojimaseodnjihtražinjihovomišljenje,prijedloziisl.SmatrajudabiVrtićtreba oimatiprevodioca pri takvim susretima, što bi značajno olakšalo njihovo učešće. Također, priobaveznom roditeljskom razgovoru koji se mora obaviti u jednoj vrtićkoj godini a popotrebi i više njih, vide nužnost

postojanja prevodioca, kako bi mogli dati sve potrebne informacije od gajatelju ili saznati informacije u vezi svojedjece.

- Također, vrijeme održavanja pojedinih aktivnosti im ne ide u prilog, zbog vlastitih radnih obaveza. Dali su prijedloge da se aktivnosti i dječiji festivali održavaju subotom ili u kasnim popodnevним satima, jer bi rado učestvovali a opravdanos u onemogućeni.

-

ZAKLJUČAK

- Kao odgajateljica, a prvenstveno kao majka, svjesna sam koliko okolina u kojoj dijete boravi utiče na oblikovanje strukture dječijeg mozga, s cjelokupnom mrežom neurona njihovim međusobnim vezama. Upravo zbog toga, iskustva koja steknemo u ranoj faziodrastanja, seutiskuju dubokoumozak. Osjećaj sopstvene vrijednosti, ali i kvalitetsvakogodnosau kojićemostupiti uživotu, počinjese graditi baš uranim godinama.
- Ciljevi i zadaci odgojnih ustanova ne bi se trebali razlikovati od ciljeva i zadataka roditeljstva. Odgojna ustanova, u ovom slučaju vrtić, baš kao i roditelji, trebaju brinuti o očuvanju dječijeg zdravlja, razvoju emocionalne stabilnosti, samostalnosti, pozitivne slike o sebi, socijalne interakcije, komunikacije, slobodnog izražavanja, radoznalosti, te kreativnih i intelektualnih sposobnosti. Kvalitetna saradnja između ove dvije bitne karikue dječijem odgoju, itekako je potrebna i poželjna.
- Stoga, smatram da prvi korak ka realizaciji kvalitetne komunikacije i saradnje između roditelja i vrtića, se odnosi na izgradnju povjerenja, koje opet veže za sebe uključivanje roditelja u rad vrtića. Onda kada su roditelji uključeni, slijedi njihovo upoznavanje sa elementima odgojno-obrazovnog procesa, a u ovom slučaju, upoznavanje sa konceptom pokojem vrtića. Dječiji vrtić treba obipoduprijetirazvojpedagoške kompetencije roditelja. Štoviše edukacija iz pedagoških oblasti, raznih edukativnih radionica i informativnih susreta, vjerovatno bi dao prostora i motivacije i za one roditelje koji se nerado uključuju u rad vrtića. Odgajatelj nije osoba čija stručnost obuhvata samo djecu, već naprotiv. Ta stručnost treba se proširiti i na roditelje, te im olakšati put ka ulasku u kulturu odgojne ustanove. Ako se jedan roditelj treba osjećati kao ravnopravni partner, onda odgajatelj treba

da svojim postupcima pokaže da je to zaista tako. U svako vrijeme pružati informacije, savjete, usmjerenja, pa i prijedloge i kritike, zadaci su svakog ko se bavi pedagoškim radom. Prednosti učešća roditelja u vrtićkom radu su svakako brojne. Svaki čovjek, odnosno roditelj želipotvrdudaje kompetentan. Iako moždanekad djelujunesigurno, ipak većina roditelja zna odlično šta je najbolje za njihovo dijete. Nekada neznajukakopostupiti uskladusatomintuicijom, ibaštadasuimpotrebnastručnalicadaihusmjereupravompravcu. Upravo tapodjelaulogaizajedničkaodgovornost vodekajednomkvalitetnom partnerstvu.

- Prema ovome, moglo bi se reći da mogućnosti za učešće roditelja u radu vrtića podrazumijevaju:

- izravno uključivanje u donošenje odluka provedbi programaili konceptavrtića

- Sudjelovanje (volontiranje) u odgojno-obrazovnom procesu u grupi djece, kao i u drugim programskim aktivnostima predškolske ustanove

- Rad vlastitom djecom u suradnji sa stručnim osobljem

- 21. stoljeće donijelo je mnoge promjene u odgojno-obrazovnim institucijama, sako jimase istovremenopored djece, suočavaju i odgajatelji skuparoditeljima. Promjene u savremenom društvu stavile su porodicu i predškolske ustanove pred nove izazove.

Jedna od takvih koja ometa kvalitetnu komunikaciju a samim tim i učešće roditelja u radu vrtića svodi na minimum je prezaopasnost roditelja, koji sve manje imaju vremena da se uključe u raznovrsne vrtićke aktivnosti.

Nema sumnje da je uključenost roditelja u rad predškolskih ustanova uslovljena većim brojem faktora koji mogu biti vezani za same porodice u sredini u kojoj se oni nalaze. Među njima se izdvajaju sociokulturno porijeklo porodice, etnička pripadnost, razvijenost države, kao i karakteristike porodica u ruralnim i urbanim sredinama.

- U svakom slučaju, roditeljima već tokom prvog susreta, pri upisu djeteta u vrtić, treba ukazati da je njihova saradnja sa predškolskom ustanovom značajna za razvoj i učenje njihovog deteta. Tokom procesa saradnje odgajatelj treba da, kada je to potrebno, pruži stručnu pomoć i podršku roditeljima da razumiju značaj ranog razvoja i uče njim na ih u putu i načine kako se oni podstiču. Da bi to bilo moguće, odnosi između odgajatelja i roditelja treba da budu ravnopravni i zasnovani na međusobnom povjerenju i poštovanju. Takva atmosfera pogoduje saradnji odgajatelja i roditelja, koji u odgajateljima vide savjetodavce i partnere za pravilno odgajanje svoje djece. Pravo roditelja da učestvuju u odgajanju svoje djece omogućava im da preuzmu aktivnu ulogu u kreiranju boljih uslova za učenje i odrastanje svoje djece od ranog uzrasta, da razviju proaktivni pristup predškolskom obrazovanju i da postanu aktivni u traženju da se organizuju programi koji zadovoljavaju njihove potrebe, kao i potrebe njihove djece.
- Iz istraživanja koje sam sproveo sa roditeljima i odgajateljima, da se zaključiti da se i jedni i drugi slažu, da je osnovni problem koji imeta saradnju a time i učešće roditelja u vrtićkom radu, zapravo nepoznavanje jezika i radno vrijeme roditelja. Na ovom problemu Vrtić bi trebao poraditi i tako omogućiti svim roditeljima da imaju jednake šanse za učešće.

PRILOZI

Tabela 1 Uzorak istraživanja.....44

Tabela 2 Prikaz zaključaka dobivenih kvalitativnim istraživanjem.....57

LITERATURA

- 1) Bakota, R. (2007). *Rudolf Steiner*. Zagreb: Profil
- 2) Bredekamp, S. (1996) *Kako djecu odgajati*. Zagreb. Educa
- 3) Krnjaja, Ž., & Miškeljin, L. (2006). *Od učenja ka podučavanju*. Beograd: Laćarak, AM Graphic
- 4) Ljubetić, M. (2009) *Vrtić po mjeri djeteta*. Zagreb: Školske novine
- 5) Maleš, D. (2012) *Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima*. Dijete, vrtić, obitelj, 18, 13-15
- 6) Mesihović, N. (2003) *Uvod u metodologiju društvenih nauka*, Sarajevo; Ekonomski fakultet univerziteta u Sarajevu
- 7) Maljceva, I. (2019) *Tri najbolje metode ranog razvoja*, Zemun; Publik praktikum
- 8) Miljak, A. (1996) *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica, Zagreb: Persona.
- 9) Mužić, V. (1999) *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*, Zagreb; Educa
- 10) Mužić, V. (1986) *Metodologija pedagoškog istraživanja*, Sarajevo; Svjetlost
- 11) Pašalić-Kreso, A. (2012) *Koordinate obiteljskog odgoja*, Sarajevo; Dobra knjiga
- 12) Petrović-Sočo, B. (2007) *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje - holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
- 13) Pavlović Breneselović, D., & Krnjaja, Ž. (2017). *Kaleidoskop: osnove*
- 14) *diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
- 15) Stal,S.(2019)*Deteutebimorapronačisvojevavičaj*, Beograd;Laguna
- 16) Seitz,M.iHallwachs,U.(1997).*Montessoriili Waldorf,Knjigazaroditelje,odgojiteljei pedagoge*. Zagreb: Educa
- 17) Steiner,R.(2008).*Uvodu Waldorfskupedagogiju*.Sarajevo:Buybook.
- 18) Stojak, R. (1990) *Metoda analize sadržaja* , Institut za proučavanje nacionalnih odnosa, Sarajevo; DP „Grafičar“

19) Vujčić, L. (2011) *Istraživanje kulture odgojno - obrazovne ustanove*. Zagreb: Maliprofesor.

Internet izvori:

1. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Euritmija>. Pristupljeno 12.01.2023
2. Vudrag, D. (2019) *Waldorfska pedagogija u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju* (Završni rad), Sveučilišteu Zagrebu: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1238/datastream/PDF/view> Pristupljeno 12.01.2023
3. Steiner, R. (1995). *Euritmija kao vidljiv govor* (ciklus predavanja održan od 24. lipnja do 12. srpnja 1924 u Goetheanumu. Pancevo : Supra Libros) [Rudolf Steiner - Euritmija Kao Vidljiv Govor PDF \(scribd.com\)](#) Pristupljeno 14.01.2023
4. [Waldorfska pedagogija | ISKRA waldorfska inicijativa \(iskra-waldorf-hrvatska.hr\)](#) Pristupljeno 14.01.2023
5. *Dječje ustanove u vrtiću Njemačkoj* – što i kako izabrati? [Dječje ustanove u vrtiću Njemačkoj – što i kako izabrati? - derneuesvabo](#). Pristupljeno 23.01.2023
6. Jelić, M., Stojković, I. i Markov, Z. (2018). *Saradnja predškolske ustanove i roditelja iz ugla vaspitača*. Specijalna edukacija i rehabilitacija; Beograd: Vol. 17, br. 2. 165-187, 2018. [1452-73671802165J.pdf \(ceon.rs\)](#). Pristupljeno 23.01.2023
7. M. Marković i sar. (2020) *Uključenost roditelja u rad predškolskih ustanova*, Univerzitetu Nišu. [0352-23342003111M.pdf \(ceon.rs\)](#). Pristupljeno 27.01.2023
8. Valjan Vukić, V. (2011) *Razvijanje kulture predškolske ustanove zajedničkim djelovanjem roditelja i odgajatelja*, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru. Vol. 6. No. 1 <https://hrcak.srce.hr/87331?lang=en> Pristupljeno 27.01.2023
9. Williams, T.T. & Sanchez, B.S. (2013). Identifying and decreasing barriers to parent involvement for innercity parents. *Youth and Society*, 45 (1), 54–

74. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0044118X11409066> Pristupljeno 29.01.2023
10. Daniel, G. (2015). *Patterns of parent involvement: A longitudinal analysis of family-school partnerships in the early years of school in Australia*. *Australasian Journal of Early Childhood*, 40(1) 119–128. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/183693911504000115>. Pristupljeno 30.01.2023
11. Fantuzzo, J., Tighe, E., & Childs, S. (2000). *Family involvement questionnaire: a multivariate assessment of family participation in early childhood education*. *Journal of Educational Psychology*, 92(2), 367-376. <https://psycnet.apa.org/record/2000-07799-013> Pristupljeno 05.02.2023.